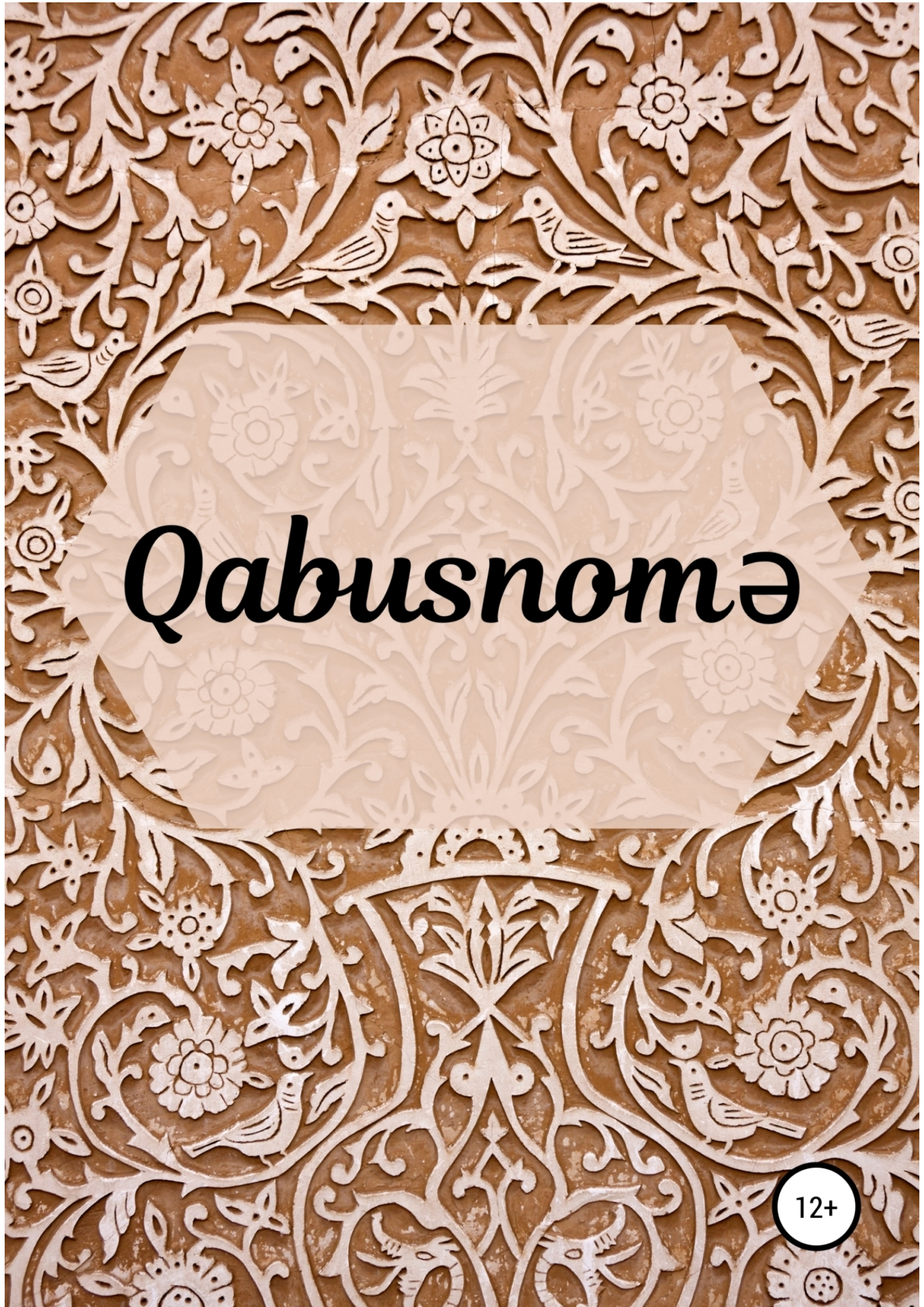

Qabusnom

12+

Unsur əl -Məali ibn
Keykavus ibn İsqəndər
Qabusnomə

«ЛитРес: Самиздат»

2019

Unsur əl -Məali ibn Keykavus ibn İsqəndər

Qabusnomə / Unsur əl -Məali ibn Keykavus ibn İsqəndər —
«ЛитРес: Самиздат», 2019

ISBN 978-5-532-98417-2

Знаменитая энциклопедия иранской прозы XI века «Кабус-Наме» («Книга Кавуса») впервые переводится на талышский язык. Перевод осуществил хорошо известный талышеязычным читателям Джаббар Али. Родился он в 1961 году, по образованию является историком и ныне проживает в Санкт-Петербурге. Ранее автор выпустил книгу с рассказами под названием «Çımı famə Tolı» (Баку, 2018). А в 2020 году в Санкт-Петербурге была напечатана его книга «Qədə dıl» («Маленькое сердце»), которая состояла из рассказов классиков мировой литературы, переведённой на талышский язык.

ISBN 978-5-532-98417-2

© Unsur əl -Məali ibn Keykavus ibn
İsqəndər, 2019
© ЛитРес: Самиздат, 2019

Содержание

Vəsə	5
Miğəddimə	10
İminə fəsl	11
Dıminə fəsl	12
Seminə fəsl	13
Çominə fəsl	15
Pencminə fəsl	17
Şəşminə fəsl	19
Haftminə fəsl	22
Həştminə fəsl	27
Nəvminə fəsl	30
Конец ознакомительного фрагмента.	34

Unsur əl -Məali ibn Keykavus ibn İsqəndər Qabusnomə

Vəsə

“Qabusnomə” iyan tolışə tərcumə məktəbədə çe əy qətə vırə

Dünyo fərhanqə xəzinə dilədə çı “Qabusnomə” (bə əvi “Pandnomə”ən votedən) məxsusi vırə hesteşe. Yonzəminə sasori orəxədə,həniyəni rosti bivotəmon,1082/1083-nə sori, bə voteyonro Unsur əl-Məali Keykavus ibn İsqəndəri bə gələm sə im molyətinə kitob farsəzivonə nəsrə nubəynəye. İ qılə im nubeynəni vəs kardışe ki,əniyiştə gəzinə Unsur əl-Məali Keykavusi nom bə dünyo ədəbiyoti korifeyon navonə reçədə bastə bibu.

Çe əy həxədə toşə çe əmə rujon hiç qılə rımuş rəsə ni.Mande kitobi handəsə oj-ojko çiyədə ki, Keykavus qıləy universalə basəvodə şəxs,elməqıvur (vunderkind-red.) biesə bə ziyodə, həməni yolə əyan, alim, şair, canqavər, toviğ biə. Əv çe əmə Kaspi diyo cənubə-ğərbə sahilonədə, İroni ıstəni Qiloni vilayətədə jimon kardəşe. Bə vırədə ki, binim gədimiku tolışon de qıləkon bə i co jiyedən. Məvuji bə im səbine ki, əməhoy çı Unsur əl-Məali bə ıstə zoə doə nəsihəton, məsləhəton, pandon handəsə jıqo zinedəmon ki, imonimon i bəjənən kəynəsə, koncosə,çe kikəsə məsəmonə, handəmonə. Çumçiko həmonə nəsihətə sıxanon veyni ironəzivonə millət gəzinə çe əməniən milli əxlağə kodeksi bınədə mandedə.

Keykavusi ıstə əsəriş, əlbəttə, bə farsə zivon niyiştəşe, binim çe ə devri ədəbi zivon biə. Mande “Qabusnomə” əniyiştə bə çımı peədə nom kəşə qevmon har qılə aid karde qasbuən xəto əbini.

Unsur əl-Məali ıstə devri basəvodinə ruşinfami gəzinə həməni bə antikə alimon iyan filosofon əsəron vey çok bələd biə, əvonış dərk kardə.“Qabusnomə”də çı Əflatuni, Sokrati, Aristoteli, Hippokrati, Haleniku rə-rə dəvardə sitaton imi sof sıbut kardən.

X–XII sasoronədə mısılmənə renessansi səkiştədə bə məydon beşə “Qabusnomə” fayədə didaktikə əsəron, pandmonon ofəyero bə Avropa məmləkəton çand-çand sa soron lazim biən. Məsələn, çı Fransua Rable bə Fransa cəmiyəti gəymə zırinqə dənə “Qarqantua de Pantagruel”nomədə kitob dey 1564-nə sori, İngiltərədə çı lord Çesterfildi “Bə zoə nomə” kitobi isə əncəx 1774-nə sori bə ruşnə beşəş zınəy.

Qilonədə yol biə Unsur əl-Məali Keykavusi bənəy insoni ıstəni qur-qurinə, qivoninə qıləy umriş dəvuniyə, binim de şoğinə hadison,de şoy-voyinə gələbon, de dəboxtə səkiştə, de qonə dumoton xırç pur biə.Bə sə omə gəziyonku, eqiniyə qulonku bə nav omə səkiştə, ıstə jimoniku sə dərson, ıstə zıneyonku, vındəyonku, məsəyonku idrak kardə mətləbon bo ıstə soni nişonə noesə həniən fər çiç bəzine biə? Yəne “Qabusnomə” qıləy pıə bə ıstə zoə doə pandon timsalədə onə biə.

Unsur əl-Məali cəmi 44 fəsliki ibarət biə im kitobi sıftənə 2 fəsl bə vaxti ədəbi dəsturon əsosən bə Xıdo-Peyğəmbəri həsr kardəşe. Əmandə fəslonədə ıstəboy muəllifi bə jimoni har tərəfi nəzər səğandəşe. Muəllif kitobədə de aforizmon, pritçon, kirtə tarixə iyan məişətə hekoyon vasitə odəmi pand qətey, ləyağətin, şərəfin, mədəni beyro, kom mijon bə dast vardey, çiçonku diəro mandey, ıstə conı şuş iyan xəş oqətey, bə deşmenon bac oməy, dust qətey, sənət-peşə səçin kardey, kaştəvonəti kardey, vətəni hovoz kardey çəmon həxədə mıdrikə mətləbon iyan niğilə hıkməton bə əhandon edəştədə.

Sovoy imon kitobədə bə nucumi (astronomiya – red.), poeziya, musiqi dair şoğinə pandon, həttə podoşo fayədə məmləkəti çoknəy de ədoləti idarə karde barədə pandon vırə qətəşone.

De i yəndi hiç suluk nıkardə Xeyr iyan Şəri damədə canq kardə im dünyoədə çe vicdoninə, şərəfinə, xəymandə insoni vırə kom coye? Diyə bıkə, bə im parsi vədə mandə cəvob çı “Qabusnoməku” bənəy sıə cızı dəvardə.

Çı hıkməton mırvari mislədə im əsər bə sivilə dınyo zıvonon veyni peqordoniya bıə. Bə tolışə milləti ruhi anə nez mandə im pandnomə xəyli diən bıbo, ıset iminə bəjəne ki, bə çe əmə zıvon peqordoniya biredə.

Bə im koədə çe əmə tərəfo 3 qılə səvon oko doə bıə:

- 1) Səid Nəfisi 1312 şəmsiədə (1933/1934-nə miladi) Tehronədə bə farsı bekardə variant;
- 2) Yevqeni Bertelsi 1958-nə sori Moskvədə bə urusi bekardə variant;
- 3) Rəhim Sultanovi 1989-nə sori Bokuədə bə türki bekardə variant.

Vırəş omə, bıdə bə tolışı peqordoniya bıə "Qabusnomə" kitobi umumən tolışə tərcumə məktəbədə qətə vırə həxədəən bə əhandon nəzər i-di qılə sıxan edaştom.

Hələ dəvardə əsri 30-nə soronədə, sovetə hukməti cər kəşə "bə rəğ-rişə oqardey siyasəti" çərçivədə çe əmə tərcumə məktəbi qofe bınədə mandə Z.Əhmədzadə, M.Nəsirli, Ş.Mursəlov, İ.Abdullayev, Ə.R.Mahmudov, Ş.Təğizadə, çe əmə həniən ço hınəmandə merdon tərəfo çı dınyo ədəbiyoti kali klassikə əsəron bə tolışı peqordinə bıəbin.

Çe əvon reçadə Daniel Defo "Robinzon Kruzo heyretinə jimon iyən çe əy macəron", tərcuməəkə Ə. R. Mahmudov (Boku1935); C.Svift. "Qulliver liliputon məholədə", tərcuməəkə Ş.Mursəlov (Boku1935); Suleyman Sani Axundovi "Siyo kinəli",

tərcuməəkə İ.Abdullayev (Boku1935); Mir Cəlali "Bəyjiyə odəm"(roman), tərcuməəkə Ş.Təğizadə (Boku1937);

L.Andreyevi "Petkə qiyədə", tərcuməəkə Ş.Təğizadə;

M. F. Axundzadə "Çı nəbotati həkim musyo Jordani de caduəkə dərvişi Məstəli şahı nəğil", 4 pardəynə komediya,

tərcuməəkə Şeyub Mursəlov (Boku 1937); A. Çexovi "Kaştənpə", tərcuməəkə Ş.Təğizadə (Boku1937); Cek Londoni "Kişi həxədə hikoyə", tərcuməəkə İ. Abdullayev (Boku 1936), həniən co kitobon nomə bəbe qətə.

Sovoy imon 1937-nə sordə Bokuədə təhsili sırf bə tolışı bıə məktəbon V-nə sinifiro çı Z.Əhmədzadə de M.Nəsirli xanboz tərtib kardə "Ədəbiyotə xrestomatiyə"də Azərbaycani türkəzıvonə əniyiştəonədə M. Ə.Sabiri, M.Muşfiqi, R.Rza, S.Vurğuni, M.Seyidzadə,çı urusəzıvonə ədəbiyotiku A.Puşkin, İ.Krıllov, İ.Nekrasov, L.Tolstoy, M.Şoloxov, həniyən co sənətkon muxtəlifə janrədə nıviştəyon bə tolışı tərcumədə doə bıə.

Həminə 30-nə soronədə Azərbaycani Kommunistə bolşevikə firğə Lankoni dairə komitə orqan "Sıə Tolış" qəzetədəən kali tərcumon dəvardədəbin. Bə im koodə Xanoğlu Kazımov iyən Qudrət Quluyev çısk bıən.

Təssuf ki, sovetə keşvərədə nav II dınyo muharibə milli siyasət səvird-po dəqəş be, kamiədə mandə milləton zıvononədə 10 sor dəvom kardə ə xosə multikultural ab-həvo çəsmoni bə orəx rəse, bə im koədə ıştə sinə bə nav doə vey ruşinfikon dastqır kardə bin, bə Sibiri, bə Miyonə Asiya sardə kəvşənon romə bin, əvoni dey bə qululə və doekuən onıkirin.

Dəvardə sasori 80-nə soron orəxədə sovetə "tojədən soxtəy siyasəti" bə tolışə tərcumə məktəbiən pozitivə otəməyiş be. 1993-nə sori Bokuədə "Azərnəşrədə" rəhmətinə Novruzəli Məmmədovi tərtibatədə "Tolışi ərməğon" nomədə kitob beşə. Əyo bəğəzi çe muasirə tolışə şairon ıştən əsəron, həməən çe əvon bə tolışı kardə xəyli tərcumonən vırə qətəşone. Çı imi bə peştən bə devrədə beşə "Tolışi sədo" rujnomədə, bə tolışı beşə co qəzetonədə, məcmuəonədə, kitobonədə Tofiq İlhami, Xanəli Tolışi, Allahverdi Bayrami, Bəxtiyar Ruşini, Baləddin Veşo, Nəriman Əğəzadə, Camal Lələzadə, Vuqar Həmati, çe əmə həniən co əniyiştəon ofəyemononədə çı Azərbaycani türkəzıvonə ədəbiyotiku, dınyo ədəbiyotiku kardə tərcumonən bə çəş çiyedən.

İyo de Muşfiq Abbasovi dastqətə çı şair Əvəz Nəbi Umər Xəyyami "Rubaion" tolışı tərcumədə 2005-nə sori Bokuədə çap karde məxsusi qeyd karde lazime.

Çe dınyo ədəbiyoti korifeyonədə bıə Viktor Huqo "Səfilon" roman toşə orəx nıbuən Baləddin Veşo iyən Diana Montqomeri tərəfo peqordoniya, hələynə əncəx sosialə şəbəkədə fəaliyyət nişon

doə "Tolişi tərcumə mərənqo" nomədə qrupədə vırəbəvırə kardə biə. Yəni rəsmən dastəniyiştəyə fayədəyə.

Təəssuf ki, çe əmə qıləyən notəmomə tərcuməmon heste. Əvən ibarətə çı miğəddəsə Ğironi-Kərimiku. Rəhmətinə filosof Beytulla Şahsoyj çe əvi muəyyən suroniş bə tolişi peqordonişə, Bokuədə "Şəvnişt" nomədə rujnomə beşə middətədə əyo çap kardise.

Henrix Fridrix fon Ditsi 1815-nə sori turkə "Dədə Qorqudi dastoni" həxədə "De Homeri siklopi miğayisədə tojə ojko kardəbə oğuzi siklop" tədğiğətə niviştəy, iyan çe əy kitobiku bə almani peqordonişə biə

"Basati Kəlləçəşi kıştə daston" Allahverdi Bayrami tərcumədə 2015-nə sori Bokuədə "Mutərcim" nəşriyatidə bə tolişi beşə. (Həmin kitobədə tərcuməvon ğəzinə səhvən co xonəxo nom şə.)

2020-nə sori sıftədə çı Rusiya Sankt-Peterburq şəhəri СИНЭЛ nəşriyotədə çe im sətiiron əniyiştə tərəfo de "Tolişə tərcumə mərənqo kitobxonə" reçə "Qədə dıl" nomədə kitob çap kardə biə ki, əyo ce Amerika, Avropa, Hindistoni, Ərəse, İroni, Qırcostoni, həmən çe Azərbaycani ədəbiyoti vey klassikon iyan kali co əniyiştən bə tolişi peqordonə biə hekoyon, hakazə sovetə publisistikə kali şoğinə numunon qırdə kardə biən.

Im sori orəxədə Bokuədə "Apostrof-A" nəşriyoti tərəfo de Əhməd Salayevi dastqətəti çe Mehşun Perzə tərcumədə Şərgə ədəbiyoti mırvarioyonədə qıləy- "Kəlilə de Dimnə" bə tolişəzivonə əhəndon xidmət doə biə.

Əviən qeyd bıkəmon ki, həm navko, həmən oxonə vaxtonədə kamən bibo, tərsinə proses, yəni çı tolişəzivonə poeziya kali mətoə numunon bə co zivonon peqordonə biən.

Çe Ərəse nomdarə şair, şərgəşinos iyan diplomat Aleksandr Xodzko (1804–1891), ki etnos ğəzinə tolişə movzu iminə bəjən bə elmi devriyə okırnəşe, əv Rəştədə konsuli vəzifədə xidmət kardəyədə həmən iminə bəjən 15 qılə tolişə mahne mətn qırdə kardəşe, əvoni bə inqilisi peqordonişə, 1842-nə sori Londonədə çapo beşə "Spesimens of the popular poetry of Persia..." ("Pe-volo biə farsə poeziya numunon..." *inq.-red.*) kitobədə vırə kardəşe. Çe əmə zınəyku, im, çı tolişə zivoni nubəynə tərcuməyə. Peşe çı Zulfuğar Əhmədzadə "Kolxoz" şeiri de "Колхоз- путь к социализму" nomi Dmitri Serebryakovi tərəfo 1933-nə sori Tiflisədə beşə "Литературное Закавказье" məcmuə 1-nə numrədə çap kardə biə. Oxonə vaxtonədə çe ustodi bo hırdənon niviştə şeiron qırdə biə "Kırınqo" kitobi ki, doktor Hilal Məmmədovi Bokuədə çapo bekardeşbe, Yaser Kərəmzode de Əli Rəfii Cirdəhi tərcumə hejo de həminə nomi Rəştədə bə farsə beşə.

Çe Əli Nasiri Bokuədə çapo beşə "Qeybdən gələn səs" kitobidə çe əy bə tolişi niviştə mərsiyon de "Ğəybo nido" nomi Elham Ğolizode Həftxani iyan Əli Rəfii Cirdəhi tərəfo inən Rəştədə bə farsə zivon peqordonişə biə.

Sovoy imonən, Yaser Kərəmzode Həftxani tərəfo 2011-nə sori Rəştədə "Fərhəng-e İlia" nəşriyatidə "Şaeran-e taleş-e İran və comhuri-ye Azərbaycan" ("Çı İroni iyan çı Azərbaycani Respublikə tolişə şairon" *farsi-red.*) kitobi vadoə biə ki, əyo həm çe İroni, həmən çe Azərbaycani tolişon kali poeziya numunon bə farsə handey bəbe.

Çı ğırbinə sənətko Fərəmərz Məsrur Masali tolişidə niviştə nomdarə "Hindiləpeşt" poemaən çı Yaser Kərəmzode Həftxani tərcumədə Rəştədə peədə nomış dəvardə həminə nəşriyatədə farsidə rujə ruşnəş vındə.

Çı Əli Əbdoli tərtib kardə "Ədəbiyyat-e tat-o taleş" ("Tatə iyan tolişə ədəbiyot" *farsi-red.*) kitobidə bə kali tolişə şairon əsəronən farsidə peqiniy bedə.

Sovoy imi, de folklori məşğul biə Fransavojə alim Q. Lazardiən Niso Tolişədə ıstən qırdə kardə nəğilonədə i-dı qıləni bə firənqi peqordonişə, əvonış "Studiya İranika" məcmuədə bə əhəndon xidmət rosnişə.

Nisbətən neze vaxtonədə isə çı Camal Lələzoə "Tolişə bandon" şeir Valeri Lipneviçi tərəfo de "В Талышских горах" nomi bə rusi zivon, çe Xanəli Tolişi iyan de Camal Lələzoə kali əsəron Rıqor Baradulini tərəfo bə belarusi zivon peqordonişə biən.

De tərcumə vasitə ıstə ədəbiyoti həniyə qəncin karde sahədə Niso tolışon (cənibi-red.) dastpoçəti zurki-zurki bidoən, kali koon çəşəvədən. Timsal, Antuan de Sent-Eqzuperi 1942-nə sori bə firənqi nıvıstə "Le Petit Prince" ("Qədə şahzodə" (fr.)-red.) povesti qəhrəmon de "Podoşo qədə zoə" nomi de Siyavuş Şəfiqi Ənbəran iyən Mohsen Şəfiqi dastqətey həni bə tolışə zıvoni so dialektədəən qəp jəy zinedə.

Mətnədə dəvardə beyton, dubeyton, rubaion veyni tərcumə bə Mehsum Perzə məxsusə. Kaliyon isə de satılə tərcumə doə biən.

Tolışə ədəbi tərcumə tarixiku ıstə qəncinə elmə zınəyon de əmə de dilojəti baxşəkə İqbal Əbilovi xıdməti məxsusi pezombonedəmon, bə əvi nupərəsə alim gəzinə yolə ovandon nocə kardədəmon.

Ğurbinə əhandon!

Pəşturimon ki, çə əmə ənkə bobon de vərəson miyonədə pard biə "Qabusnomə" tolışə tərcumə şımə dılıku bəbe, həmə bə çə əmə ədəbi zıvoni bə formə eqine prosesə kamən bıbo, tov bədo.

Əjo dəğandədəmon ki, tərcumə həxədə ıstə ray iyən təklifon bə ım ədres səbəro bıkən: nundastakhoni@mail.ru

Cabbar Əli, tərcuməvon

Mıǵəddimə

Im kitobi tərtibəkə əmir Unsurulməali Keykavus ibn İskəndər ibn Qabus ibn Vəşmqir ibn Ziyar movla əmirəlmominin bə ıstə zoə Qilonşahi voteşe:

– “Çımı balə, vindedəş ki, az həni pi bəm. Piəmerdəti iyən zəyfəti mınış çe kırışnə ǵandə. Sə-rışı sipi biei çe maqi nez biei nıson doedə ki, hələ hiç kəs çayku tile (vite) zınəni.

Çımı balə, ıstə nomım çı dınyoku kuç əkon siyohiyədə vindeədə, fameme ki, çanə hələ kuçi nomə bəmi omə rəsəni, az ıstən bəti qıləy nomə bınıvıstım ki, əyo çe dınyo çok iyən bədə koon, çe devroni sərost iyən qəcə qərdışon təsvir kardə bibun, çanə firsət çe dasto beşəni, qıləy çokə nom bınəm dınyoədə, pıəku bə zoə yodiqor bımandı.

Çımı balə, hələ çanə ki zəmonə tınış həmul kardəni, çımı sıxanon ıstə aǵılı kəminəku bekə, bəvon əməl bıkə – bəvədə hərəbaxt bəbieş. Har dı dınyoədə çokə nom bebakardeş. Azən jıqo hisob bəkardem ki, ıstə pıəti ǵarım doe. Əmoni ruje, ın kitobədə nıvıstə mətləbon bıda ıstı quşiku vızze nıkəyn.

Ehanə tı ıstən çımı votəyonku foydə bə dast vardey nızınəşən, bəzine biei jəqo odəmon pəydo bibun ki, bə ın dəqərinə sıxanon əməl kardey bo ıstə ǵənimət hisob bıkardın.

Harçand ki, ıstəninə zəmonədə hiç qılə avlod bə ıstə pıə nəsihəti quş doedəni, ǵəfləti çe cıvonon ǵəlbədə qıləy ço sənoəşe, əvon çe pionsə vey zıney qımon kardedən. Az ımoni dərasedəm, əmmo ijən çımı pıəti məhəbbət mını haştedəni ki, tam bıjənım. Əve bəmi xoş omə qıləon, bə çımı təbiəti mıvofıǵ bıə sıxanonım koç-koç karde, çəvon dılədə kırt iyən loyıǵ bıə sıxanonım bə ın kitob qırd karde. Ehanə əməl bəkaş – vey əcəb, nıkoşən – inən ıstə pıəti ǵarzi bədoem. Sıxan heste, bəvoten: “Çe məsləhət ədə vəzifə voteye, quş nıdon – bo rəncidə biei nibəqnie”.

Çımı balə, bızın ki, çe insonon xısusiyət ıme ki, əvon bı dınyoədə bə dast vardə ən çokə çıyon həmə bo ıstə ən ǵıromiə odəmon oqəteyro kulışıyedən. Çımı bı dınyoədə bə dast vardə ən dəqərinə çiy ın sıxanonin, çımı ən ǵıromiə odəm ısa boy tınış. ıstə bo kuç kardey hozı bıədə ıstə ǵəzənc kardə çıyon bo tı yodiqor oqəteym piyedə. Piyedəme ki, əvoni handey bəpeştə tı nonəcibə koon nıkəş, xəbis nıbuş, bəştə nəsl-nəcobəti loyıǵ xonəxo bıbuş.

Çımı balə, bəpe bıziniy ki, tı yolə nəsl-toyfəkuş, əvon ǵırbinə hıkmədorən bıən. ıstı bobo Şəmşulməali Qabus ibn Vəşmqire. ıstı nəsl çe Qiloni şah əbıə Keyxosrovi iyən Əbulmuəyyədi avlodon vərəsəonədəye. Firdovsi çəvon tərcuməyi-holon ıstə “Şahnomə” kitobədə bə rujəruşnə bekardeş. Qiloni şahəti çəvonku bo ıstı bobon yodiqor mandə. ıstı nənə, çımı moə çe “Mərzbannomə” əsəri mıəllif Mərzban ibn Rustəm ibn Şərvini kinəbe. Çəy 13-nə bobo Ənuşirəvan Adilə podşo bıvə Kavus ibn Ǵubadbe. ıstı moə Mələk ǵazi Soltan Mahmud Nasirəddini kinəbe. Çımı nənə çe deyləmiyon hıkmədor Firuzə kinəbe.

Zoəlim, aǵılmand bıbi. ıstə əcdodon ǵədi bızın, nonəcibəti məkə. Harçand az tıku çoki iyən hərəbaxtəti əloməton vindedəm, əncəx inən ım sıxanon tıkror kardedəm.

Çımı çı dınyoku kuç kardey duəro ni, ıstınən bədi mı omey fərze. Əve, çanə conı xəşe, ıstəni bə ovi-otəşi bıjən, ko bıkə. Əncəx de ın roy əbədiyəti ǵəzənc bəkardəş. Əbədiyət mıvəǵǵətiyətisə barze. Əbədiyəti bı dınyoədə ǵəzənc kardey bıədə. Im dınyo bənə hi qıləy çıye – çiç bıkaştəş, əyən bədiyəş. Çe əbədiyəti kuşki bıə vıre ın mıvəǵǵətiə dınyoədə noə bıədə. Çokə odəmon ın dınyoədə şiri təbiətədə, bevəcə odəmon ısa boy sıpə təbiətədə bıedən. Sıpə ıstə pəydo kardə çiy heqo əyo bəharde, şir ıstə şiko kardə çi bə co vıre bəbarde bo hardey.

Im dınyo qıləy şiko vırey – tınən neçıəvon, çokə əməlon ıstı jıvon. Bıkuliş ki, çokə koon bıkəy, pəşo çəvon xəyri bıvındiy.

Ha çımı balə, əyən bızın ki, nəsihətonku iborət bıə ın dəqərinə kitobım bə çıl fəsl baxş karde.

Umim heste ki, ın kitob həm bə ıstə ənıvıstı, həm bə əhandi, həm bə çəy dimi ovıstınıə kəsi, həməni bə quşədəon hərəbaxtəti bəvarde.”

İminə fəsl De kon roy Xıdo dərk kardey bəbie

Çımı balə, bızın ki, dınyo dimisə çiç heste – çiç ni, çiçon bəzinen bıey – ımoni həməy inson dərk kardey bəzine, sıvoy Ofəyəvoni. Çəy dərk kardeyro ro ni. Sıvoy çəy çiç heste, həmə dərk kardey bəbie.

Kəynə ki, tı ıştə dərk kardey ǵabiliyəti qin karde, bəvədə Xəllaǵul-Aləmi bəzineş dərk kardey.

Naxış dərk kardə bıə çıye, nəqqaş ısa boy dərk əkə. Ehanə maddə naxış peqətedənıbu, hiç nəqqaş bəy naxış jəy nibəzine.

Məqər vindedəniş ki, mum sıǵısə çok naxış peqəteyro mihı çəviku soxtedən, sıǵıku ne?

Yəne dərk kardə bıə har çiyədə qıləy dərk kardəninə xıusisiyət heste ki, çe Ofəyəvoni bə çiçi ǵabil bıey nışon doedə. Bı səbəbən tı bə ıştə ediaşt, bə Ofəyəvoni ne. Tı bə ofəyə bıəyon nəzər səǵand ki, çəvon ofəyə əkə de ıştə aǵılı dərk kardey bızınıs.

Əmoni ruje, vaxtı çe dasto mədə. Çun boçi, çəy bənə dəvardey qıləy atributış heste.

Dəvardə çiyonən, zinedəş ki, sıftəş biedə, oxoyış biedə.

Im dınyoədə çe har çiy de i yəndı anqıl bıey tını dənıqıjnı, jəqo məzın ki, ın anqılön heqo ənəobıə bəmanden.

Tı çe Ofəyəvoni xəymandəti, çəy neməton barədə bıfam, çəy ıştəni barədə məfam. Çun boçi, ro nıbıə vırədə ro nəvə xonəxon rəyrə dəqijiedən. Çoknə ki, Peyǵəmbər əleyhissələmi votəşe: “Çe Xıdo neməton həxədə bıfamən, çəy zoti həxədə ne”.

Ehanə Xıdovandi-Aləmi de şəriəti sohibon vasitə bə ıştə bandon ixtiyoriş doə nəbəy ki, Əy dərk kardey roy pəydo kardeyro cəsərət bıkən, hiç kəs ciqə nəkəy çəy barədə ıştə cıncırı bekə, çun boçi, tı Həxi nomi çiç noedəş bınə, bəy cı sıfət doedəş bıdə, ım bə Ofəyəvoni ilohiyəti iyən bə çəy rıubıyətı ne, bə ıştı ıştəni beçizəti iyən ocizəti dələlət bəkarde. Səbin bəy ki, tı Xıdovandi-aləmi hiç vaxt Çəy loyış bıə səviyyədə vəsf nibəzineş kardey.

Bəs jıqo bıə holədə tı Əy çoknə dərk bəkardeş?

Ehanə tı tohidi çiç bıey zıne piyedəbu, bızın ki, bo tı mumkun nıbıə har çi Bəyro mumkune. Tımsal, bənə tənhoəti. Kon xonəxo çe potəti mahiyəti sərost dərəso, əv mışrikətiku ozod bəbie.

Potəti əncəx bə Ofəyəvoni xase, ə mandə har çi qite.

Bə ıştə xosiyyətiro qit bıəninə har çi ya bo tərkihiro, yaən pıtı-poə bıeyro qit biedən – bənə cismi, cəm bıeyro qit biedən – bənə rəǵəmon, bə təzahuriro qit biedən – bənə sıfəton, bə mənşəyiro qit biedən – bənə covhəri, fəza ya təyliəti ǵəzinə qit biedən – bənə məkoni, aǵıl iyən nəfsiro qit biedən – bənə vəhmi, mıvazinətiro qit biedən – bənə təbiəti iyən surəti, bə i yəndı rast omeyro qit biedən – bənə oxşeəti iyən fərg doe, bə soxtemoni çəmiro qit biedən – bənə maddə iyən unsuri, bə hadisə bino bıey sıftəro qit biedən – bənə məkoni iyən zəmoni, bə hədd-ǵədəriro qit biedən – bənə ehtimoli iyən ǵətiyətı, səbin bəy ki, ǵəbul bəbie, ya nibəbie – qit biedən bənə kamiəti iyən veyəti, səbin bəy ki, dərk kardənine ya ne, qit biedən bənə bıeyəti iyən nıbıeyəti.

İmon çanə ziddiyətin iyən bə yəndı əks bıbonən, ijən qitəti əlomətışon heste, bəvon dərəcəǵət pot nibəbie votey.

Çe tohidi məǵz çəyku iborəte ki, bızınıy – bə ıştı aǵıl omə çiyon nibəzinen Xıdo bıey, xanboziş nıbıə Xıdo tərəfo çimon ofəyə bıə çiyon bıey ǵəbul bıkəy.

Dıminə fəsl Çe peyğəmbəron tərifat

Bızın, çımı balə, Xıdovəndi-Aləmi dınyoş jıqo de ədoləti, de hıkməti zıney-zıneyış ofəyə. Çun boçi, əv zinedəbə ki, bıey bəsə nıbiey, xəy bəsə şəri, pur-boliəti bəsə nımbiəti, mahbubəti bəsə kifirəti əfzələ. Əv əziniy kardey ki, çımon har dıynəni ofəyi. Əncəx Əy fəron ofəyəşe, ıstən bə ıstə zınəyonış əks hərəkət kardəni. Har çiy ki, ədoləti əsosədə ofəyə bıə, əv çe əvomətiku, çe fəsodiku vey duəroye. Yəne, çı dınyo bıne vırə əsosədə mıdrıkəti mandə – çok çiçebu, əvən ofəyə kardə bıə.

Əv əziniy kardey ki, ruşnə behəşi bıdə, voşi beavə bıvoynı, cımon betərkib bıbun, bə astovəon hiç əjo nıbu, çokə hadisəon, iyən bevəcə hadisəon cərəyan bıkən. Əncəx səbin bəy ki, dınyo de ıstə nizomi ofəyə kardə bıə, əyo besəbəb hiç çi nibəzine bıey. Əy həmonə səbəbonış dınyo nizomədə oqəteyro vasitə gəzinə gərarış doe. Ehanə ın vasitəon qin bıbon, de nizomi emandə həmə koon səbəbonən çe arəo bebəşen, dınyo bəqınıe bə i yəndı. Vasitəonış Xıdo bə səbəb ofəyə ki, qıləy hokim bıbu, qıləy məhkum; qıləy ruzi ədə bıbu, qıləy ruzi əhə. Im qitəti bə Xəllağul-Aləmi tohidəti dələlət kardədə.

Voteyım ime ki, tı əncəx vasitə vindey bəzineş. Əvə çoçəş bıbi ki, səbəbi vasitəku ne, çəy ofəyə Xıdoku bıvindi. Ehanə zəmin bəhrə doedənıbu, tı boy zəmini mıgəssir məqət; ehanə astovəon de ədoləti qardış kardənınbu, çəvon hiç taxşıon ni ın koədə.

Astovəon zılm iyən ədolətiku çanə xəbədonbu, çe zəminiyən məhsul doeyku ənə xəbəş heste. Bə zəmin şinə mivə do kaştə bıəbu, əv həmonə vırədə zəhər nibəzine rosniy. Hiç astovəonən ıstənbəsə ıstə vırəonədə livey nibəzinen. Bo çokiəti adətəko bıə odəmi dasto bevəci nibome.

Çoçəş bıboş, dınyo rəçinəti vindey bəzineş. Im zinət nəbotat, həyvonat, hard, peşumə çiyon, tan kardə çiyon iyən co nemətonku iborəte. Im çiyon həmməy bıne vırədə hıkmət mandə. Əy İstən çımı barədə votəşe: “Əmə zəmini, osmoni iyən çəvon arədə bıə çiyonımon bo sə gəl kardeyro ofəyəmonni, çəvon bıne vırədə hıkmət mandə.”

İsət ki, zıne ın dınyo bə hədəbə ofəyə kardə bıəni, imiyən bıfam ki, ın nemətonən doə bıən bə səbəb ki, ruzi bıbun. Co holədə çəvon mənəşon nəbiy. Ruzi bəy votedən ki, bə əjo bıə kəsi nun bıdəy. Diyəkə hələ, ədolət ime. Əy insononış ofəyə ki, bəvon ruzi bıdə. Ehanə insonon ofəyə bıəbun, ın neməton həmə çəvone.

Əncəx bə insonon devlət iyən gəydə-ğanun lozime ki, ruzi əhə çe ruzi ədə gədi bızını. Devləti bəpe rəhbəriş bıbu. Bo ruzi ədə noğsan bəbie ki, əv ıstə ruzi bə nodonon bıdə. Ruzi ədə benoğsan bıeyro, nibəhaştə ki, ruzi əhəon nodon bımandın. Əv ıstən Ğironədə votedə: “Çe insonon nızınəyonış bəvon omute.”

Əypeyğəmbəronış viğande ki, əvon ibemoni, ruzi harde, iyən bə ruzi ədə şıkr karde gəydə-ğanunon bəvon omutın. Yəne, dınyo əsosədə mandə ədolət, ədoləti vərəz ədə hıkmət, hıkməti dırıştəti nemət, neməti bitovəti ruzi əstənon, ruzi əstənon komiləti isə boy depeyğəmbəri bastə bidedə.

Peyğəmbəron ruzi əstənon sə əfzəlin. Bə səbəb ki, əvon bə ruzi əhəon bə ruzi rəsey ro-rizi nışon doedən.

Votedəm ki, tı ıstə ağıli qədəy bılovnoş, dəbəresəş ki, ruzi əstən ıstə ıstənə ruzi iyən neməton mıgobilədə, bə ıstə orzuon, piyemonon rəsey mıgobilədə ıstə Rəhbəri həxi etirof kardey, bə ruzi ədə mınətdo bıey gərozoye. Yəne bə peyğəmbəron həx bıey bovə kardəniniş, çəvonku koməq bıpi, çe Adəmi kuş qətə, tosə Məhəmməd əleyhissəlomi həmə peyğəmbəron duzəvoj bıey gəbul kardəniniş, bə dini votəyon əməl kardəniniş, şıkr kardeyku, rozi-niyoziku bəpe enisiy ki, çokə nom gəzənc bıbəy iyən tərif kardə bıbiy.

Seminə fəsl

Bə neməton Sohibi minnətdoəti həxədə

Bəştı ğıbon, bızın ki, bə neməton sohibi minnətdoəti kardey bo həmə kəsi vacibe. Bə səbəb ne ki, Əv bimi loyiğə – bəy bımandə, odəm ehanə ıstə umri həmə sof bə şukur kardey sərf bıcardo, ijən Çəy loyiği həzoədə i hissə əkə ni hiç.

Minnətdoəti bə səbəb vacibe ki, Əy çımı əmrış doə.

İslamədə vacibat pence – çəy dı qıləş boərbobon, se qıləş bo əmandənionin.

İminə qılə əve ki, Həxi zıvonədə iqrar bıqəy, dılədə təsdiğ.

Dıminəni əve ki, ruji penc kərə nomoj bıvotiy, seminəni isə boy sorədə si ruj rujə bıqətiy.

Şəhodət sıvoy Həxi har çiy bə həşə jəye.

Nımoj ıstə bandəti dılısıxt ırqar kardeyro votə bıə sıxane.

Rujə isə boy çe Xıdovandi-Aləmi ğudrəti həxədə ıstı doə sıxani təsdiğə.

Qəviku ki beşe az ıstı bandəm, bəvədə ıstə bandəti bıkə.

Vote ki Əv ağəy, bəvədə bə çəy fərmayışon əməl bıkə.

Piyədəbu, ıstı ğul bəti itaət bıkə, ıstə ağə hamuəyonku (hıkmönku-red.) beməşi. Ehanə çe ağə fərmayışonku qiyəjənəti bıcardoş, bəvədə ıstə ğuliku itaət çəş məkə. Çun boçi, ıstı bəştə ğuli nışon doə mərhəmət, çe Xıdo bəti nışon doə mərhəmətisə ziyod nibəzine bıey.

“İtaət nıkardə bandə məbi”, səbin bəy ki, jəqo bandə Xıdoəti iddio bəkarde, rəyrəən məhv bəbie.

* * *

Beyt

Anə bıe, bə ağəti iddio dəşe,

Ğaydəye, ğuli sə, beşubhə bəşe.

Çımı balə, xəbədo bıbi ki, nomoj de rujə çe Xıdoye, bımonədə qiyəjənəti məkə. Bıkardoş, bə məxloği həmməy xas bıə çiyonku məhrum bəbieş.

Çəmə şəriəti Sohibi nomojış bə dini arbə (bərobər-red.) qətə.

Nomojəvot nıbuş, bızın diniku beşəş.

Əmoni ruje, balə, dınyoədə de hədəwə çiyon məşğul məbi. Məvot ki, nomoji nıvoteyən bəbie.

Ehanə nomoji bə dini xoto votedənişbu, hiç nıbo bə ıstə xəşə conı xoto bıvot. Çun boçi, nomojəvot bıey çand qılə foydəş heste: sıftəni əve ki, rujiy penc bəjən nomoj votə odəmi həmə tənış, həməni tənış təmiz biedə. Təmizəti isə boy rozi bıbi ki, bəsə notəmizəti əfzəle.

Dıminəni əve ki, çe ğeybətiku iyən təkəbburiku duəro bəbieş, çun boçi, nomoji əsos təğvaye, purdəmoğətiye, ədəbe.

Ki bə ki bob bıey piyədəşebu, şedə dəy əşt-nışt kardədə. Im bə ağılməndə odəmon həməyni məlume. Hərəbaxt iyənərbob bıey piyə xonəxon bəərbobon, bədbəxt bıey piyə xonəxonən bə bədbəxtən nez biedən. Həmə ağılməndə odəmon fəmedən ki, dini-islamışə ğıvəynə devlət, Çəy əmrönku ğudrətinə hiç çi ni. Voteyım ime ki, ıstı ehanə əbədiyə neməti iyən devləti sohib bıey famı hestebu, de devlətsohibon həməro bıbi, bıkuiliş ki, çəvon votəyonku beməşi, bə çəvon əks məşi ki, bədbəxt iyən qınobəqıy nıbuş.

Əmoni ruje, bəştı ğıbon, nomoji bə dast dəməənə. Bə rıxəton, səjdön rıxənd məkə – ım nə bə dini dəbame, nəən bə dınyo.

Səçam, əyən bızın ki, rujə sorədə i kərə biedə, əve rujə moədə bə hələ biley kamiku noinsofəti əbiy. Ağılmandə odəmon jıqo çiy bə ıstə rəvo nibəzinen – tınən məzın.

Vinde ki, penc kəs əhli-xıbirə rujə qətedə, tınən bəvon diyəkə, ıstə rujə bıqət. Əvon ıstə rujə okardeədə, tınən ıstə iftorı bıkə. Bə nodonon qəpon fik mədə, bıfam ki, Xıdo bə ıstı vəşi biley, ya luzi si biley əjoş ni.

Rujədə Xıdo bə ıstı tənıyən, bə ıstı sərvətiyən mıhi jəydə, əvoni, çoknə bəvoten, bə xısusı nəzorət peqətedə. Yəni ıstı dast-po, çəş, zıvon, quş, ləvəən fisq-fucuriku, noloyıǵə koonku, bədə əməlonku bəpe duəro bıbu.

Çımı balə, çe rujə ən vacibə məǵsəd əve ki, bini çəştə ruzi hardedəniş ha, əy bıdə bə əjo bıəkəson. Bəvədə ıstə zəhməti bəhrə bəvindeş. Yəne, çı zəhməti foydə sof əve ki, çəy xəyr bə əjo bıəkəsi bırəsi.

Səçam, çəçəş bıbi ki, bə həmə kəsi aid bıə ın se qılə itaəti bə sə vardeyro qıyəjənəti nıkəy. Çun boçi, hiç səbəb nibəzine biley ki, əvoni bə vırə nırosiniy.

Əncəx bəərbobon aid bıə mandə dıqlə itaəti kardeyro bəzine biley ki, uzurinə səbəb bıədə hakanə kıvoləti bıkəy.

Çımı barədə vey qəpon jəy bəbie, əncəx mı çiç lozimbe, əvonım vote.

Çominə fəsl Fırsət biədə itaəti ziyod kardey həxədə

Çımı balə, bızın ki, Xıdo bə ıstə ərbobə iyən qıləvinə bandon qıy dı qılə co vəzifəşən noə, ım iborəte bə Hoc şeyku iyən zəkot doeyku. ım vəzifə bə kosibə bandon aid ni. Məqər vindedəniş ki, ım dınyoadəən çe şahı kuşki bəon əncəx bə ərbobon dim oj biədən?

Hoc bəvədə bə bandə qıy omedə ki, çəy bı səfər beşeyro dastədəş imkon bıbu. Kosibon bə səfər beşey xətoş heste.

İmkon bıə vırədə, bə səfər benışoş, bəvədə çe dınyo kefikü, ləzzətiku kənoədə bəmandeş. Çun boçi, dınyo təm-ləzzət bəvədəye ki, ıstə nıvində çiyon bıvındiy, nıhardə təamon bəhəy, nadirə çiyon bıhırıy. Bə səfər beşə xonəxon veyəzın, təcrubəyn, ağılmand iyən hərəbaxt votedən. Çun boçi, əvon ıstə nıvində çiyon vindedən, ıstə nıməsə sıxanon məsedən.

Əvə votəşone ki:

Beyt
Dınyo vındə ə ağılmandon,
İ qəte nibəbe de məvındəkon

Voteyım əvə, bə ərbobon qıy bə səfər beşey bə səbəb omə ki, əvon çe Xıdo doə neməton gədi bızının, Çəy əmri bə vırə bırosnın, bışun çe Xıdo kə ziyarət bıkən. Xıdo ımış beçizonku, kosibonku piyedəni. Mınən çımı barədə dı qılə beytım votə:

*Yo mini vanq nıdoə, vırə nıdoə əyvonədə,
"Kosibiş tı, məvo!" – rısvə bəka har yonədə.
Bəyku çı qıno vındəş, Xıdovandi aləmən,
Bəştə kə vanq doydəni inson kosib beyədə.*

Ə koy ki, bəpə ərbob bıkə, əy kosibən kardəbu – ım oxşəş bədoe bə noxəşə xonəxo ki, bənə xəşə odəmon ko kardə.

Əhvolat:

"İ kərə bə Buxara əmiri sə dəşe ki, bə Hoc bışu. Əv vey ərbobbe, kərvonədə çəysə ərbobi nıbe. Sasə vey bo kardə bıə nəron bədi əy, ıstənən reçin qıləy kəcovədə nıstə, lənqər jəy-jəy, de ıstə kefi biyabonədə ro şedəbe. De əy bə i co həm ərbobon, həmən kosibon dastə bə Hoc şedəbe.

Kərvon bə Ərəfati rəsəədə ımon bə qıləy dəvuşi rast qınıedən. Kəxob poəvo, quşəvard (səvardə sə-red.), təşyən-vəşyən, poşnonış pıtı-poə.

Əy bə əmiri təm-təroğinə kərvoniş fik doe, ozıvon ome:

– Gıyoməti ruji çımı mikofot de ıstı mikofot i bəbie. Əmmo diyəkə, tı de kon noz-neməti ın roy şedəş, az de kon əzob-əziyəti?

Çə Buxara əmiri votışe:

– Xıdo nıkə çəmə mikofoton i bıbun. Ehanə mı zınəmbəy çəmə mikofoton arədə hiç fərgə nibəbie, az bə biyobon po nənəym.

Dəvuş parsədə:

– Boçi?

Əmir votedə:

– Səbin bəy ki, az de Xıdo rizo oməm, tı berizo. Mınışon vanq kardə – mehmonim, əmmo tıku vadə bıstən bıəni – ıstənbəsə oməş. Çəmə fərgımon ni? Xıdovadi-Aləmi mınış vanq kardə ıyo, bə kosibon ıse boy votəşe: “İstən ıstəni bə xəto dəməğəndən!” Tı beXıdo əmr vəşyən-təşyən, təyliyə dast, eqınıəş bə kuh-kəvşən. Çımı dastədə ıse boy çe Xıdo fərmoyış heste. Əmə de tı çoknə i bie bəzinemon? Dastədə imkon bıə kəson bə Hoc şedənbu, əvon de Xıdo əmri hərəkət kardedən, çəvon dıvoon mistəcəb, ziyarətışon gəbule.”

* * *

Zoəlim, çəvom bəştı sə, ehanə ıstınən imkon bıbo, bo Hoc şeyro çınığəti (xəsisəti-red.) məkə. İyo penc qılə şərt heste: gırvət, nemət, vaxt, hurmət iyən əmin-əmonəti.

Im şərtən həmə vıradə bıbon, ımoni tam oko bıdə.

Bə Hoc şey davləti vey bıə vaxti məsləhətə, yəne əy bə omə sorən bıhaştəş, qınoş ni. Əncəx zəkət çe itaətonədəye ki, əy bə təxir eğandey nibəbie. Çəy nıdoey hiç səbəbış nibəzine bıey. Xıdo zəkət ədəonış bə ıstə nez bıə bandonədəş gərar doə.

Zəkət ədə rəiyəti arədə bənə şahiyə – əv ruzi ədə, co xonəxon ruzi əhə bıedən.

Çe Xıdo məsləhət ıme ki, kali kəsonərbob, kaliyon kosib bıbun. Həlbəttə, Əv kardey əziniy ki, həmə kəsiərbob ofəyi. Im dı təbəğədə məğsəd əve ki, çe bandon şərəf iyən çəvon movğə oşkor bıbu (bə ruja ruşnə beşu-red.), penton bıə kəson jinton bıə kəsonku fərgə bıdən.

Ehanə şah bo ıstə xıdmətəkonədə qıləyni şərait bısoxtə, əv ıstəni bıqəto, bə ruzi ədə peqardo, əncəx bə hiç kəsi ruzi nıdo, bırıyə anqıştəsə xok enıko, ə xonəxo hiç vaxt arxayın nibəzine bıey ki, rujiy bə şahı gəzəb əvo ni.

Zəkəti ıse boy sorədə i kərə doey lozime.

Sədəğə vacib nıboən, çəy doey alicənabəti, insondustətiye. Dasto çanə omedə, bıdə, çınığəti məkə. Çun boçi, sədəğə ədəon heqə çe Xıdo himoyədə bəbıen, Xıdo tərəfo əvon hifz kardə bəbıen.

Əmoni ruje, bəştı gıbon, zəkət iyən hoci barədə bə ıstə dıl şəkk məvə, əvonı hədəərə çi hisob məkə. Məvot ki, “vite, olət tan karde, nanqır qəte, sə toşe bə çiçi lozime? Ha vist dinarədə nimə dinar bə çı səbəb bəpe bıdəm? Zəkət bo çiçiye, pəsikuən, dəvəkuən zəkət bəbie? Pəsi çıro gıbon doedən?” Jıqə çıyonku ıstə dılı təmiz oqət. Jıqə məfam ki, ıstı nızınə çıyonədə xəyr nibəzine bıey. Tı bə Xıdo fərmoyışon əməl bıkə, çəvon xəyri bəvindeş. “Çıro jıqə bıedə? Çıro jıqə kardedən?” – de ımon koyı nıbu.

Ənə bie ki, bə çımı ın votəyon əməli karde, çəyo bızın ki, çe pıə-moə hurməti oqəteən Xıdo əmronədəye.

Pencminə fəsl

Çe pıə-moə hurməti oqətey həxədə

Çımı balə, bızın ki, əməni ofəyə Xıdo dınyo ım nizomi, obodəti oqəteyro çe nəslon bə ziyod bieiş lozim zınəy, həyvonə ehtirosişən bımı səbəbiş kardə. Yəne de ağılmandə fami peqətoş, avlod ıştə səbəbi (pıə-moə-red.) bəpe hurməti oqəti, bə ıştə əsil-zoti ǵıymət bınə.

Məvot ki, "pıə-moə bəmi çe əl-həqqəş heste – çəvon məǵsəd ıştə ehtirosi həmuş kardey bıə, az bənım".

Məǵsədşon ıştə ehtirosi həmuş kardeyən bıəbu, əvon ıştı roədə ǵıbon şeyro heqo hozı bəbıen. Im ısa boy çe ehtirosisə vey barze oxo!

Bə pıə-moə kamiku bə səbəb bəpe hurmət bıkəy ki, əvon har dıynəni Ofəyəvoni de ıştı arədə vasitən. Voteyım ıme ki, tı çanə bə ıştə Xıdo, bə ıştə ıştəni ǵırb noədəşbu, bə ıştə vasitonən ənədə ǵırb noəniş. Aǵlış sədə bıə avlod hiç vaxt çe pıə-moə həxi bə lıñq-ləǵə əjən ni. Xıdo ıştə Məcidə Kitobədə jıqonə votedə: "İtaət bıkən bə Xıdo, itaət bıkən bə peyǵəmbəri iyən bə ıştə amiron." Im ayə çand cur təfsir kardə biedə. Qıləy təfsirədə mı handəme ki, "amiron" voteədə pıə-moə nəzərdə qətə biedə. Çun boçi, ərəbiyədə "əmr" kəlimə dı qılə mənəş heste: ko iyən əmr. Amir bəy bəvoten ki, həm ixtiyarış bıbu, həmən iqtidar. Pıə-moədə həm ixtiyar heste, həmən iqtidar. İqtidar – hard doeye, yol kardeye, bə sə bekardeye, ixtiyar – fərə çıyon omutey.

İtyot bıkə, ıştı ozo bəmi, bə ıştə pıə-moə ǵəlbi məqın, əvoni ıştəku rəncidə məkə. Çun boçi, Xıdo bə jəqo avlodon doə cəzo vey qon biedə. Xıdovandi-Aləm votedə: "Bəvon tu məkən, əvoni ıştəku rəncidə məkən, bəvon xoşə sıxan bıvotən!"

Əli əmirəlmomininiku (Xıdo çayku rozi bıbu) parsen ki, çe pıə-moə həx çanə bəbie? Votəşe: "Çəy çanə bie Xıdo çe peyǵəmbəri (s.ə.a.s) pıə-moə mardeədəş nışon doə. Ehanə əvon tosa çəy peyǵəmbərəti devri mandəbəyn, peyǵəmbər ıştə pıə-moə həmə kəsisə bə pe əqətiy, çəvon ǵolloǵədə əmandiy. Bəvədə çe peyǵəmbəri votə: "Az çe Adəmi avlodonədə ən şərəfinim, ıyo hiç təşəxxusən ni" sıxanon qədəy zəyf əçin.

Yəne pıə-moə həxi de dini nəzəri ǵəbul nıkoş, de aǵılı iyən de insonəti ǵəbul kadəniş. Pıə-moə tınışon perosniə, bətinışon tərbiyə doə. Tı çəvon ın həxi bə lıñq-ləǵə bıjənoş, ım əv voteye ki, tı loyış niş ki, bəti çoki kardə bıbu. Çun boçi, oşkoə xəymandə koy dərəsedənişbu, de vasitə kardə bıə xəymandəti çoknə dəbərəseş? Ə odəm ki, ǵəd əzın ni, bəy çoki kardey nodonətiye. Tı nodonəti nomi ǵəzənc kardeyro məkuliş. İştə avlodonı botıro çoknə bie piyedəbu, ıştənən bo ıştə pıə-moə jəqonə bıbi. Tı de ıştə pevatakəsi çoknə rəftor kardəbu, ıştıku bıəyən de tı jəqo rəftor bəkarde. Avlod oxşəş bədoe bə mivə, pıə-moə ısa boy bə do. Bə do çanə çok ǵolloǵ bıkoş, çəy mivə ǵəşəñq iyən təmin bəbie. Bə pıə-moəən çanə çok diyə bıkardeş, çəvon vədə bımandoš, çəvonku həyo bıkardeş, çəvon ıştı barədə dıvoon ənə rə mistəcəb bəbıen. İştı dim həm çe Xıdo tonə, həmən çe valideynon tonə sipi bəbie.

Əmoni ruje, səçam, mirosiro bo ıştə pıə-moə maq rə orzu məkə. Pıə-moə nımardeoən, ıştı ruzi bərəse. Çun boçi, har kəsi ǵısmət bəy bərəse. Ziyodə ruzi bə dast vardeyro ıştəni veyən jıqo-jəqo məjən, çun boçi, de jəqo ruzi ziyod nibəbie.

Votəşone ki: "Bo jıyeyro zəhmət bıkəş, ıştəni bə əziyət dəməǵand."

Xıdo bo tı çanə ruziş co kardəbu, bəyən şukur bıkə, çun boçi, tıku bevəc jıyə kəsonən hestin.

Ehanə mol-davləti tərəfo kosib bıboş, aǵılı, dərəkəku ərbob bıbi. Çun boçi, əv çe mol-davləti ərbobətişə əfzəle.

De aǵılı mol-davlət bə dast vardey bəbie, de mol-davləti ısa boy ağılmand biei nibəbie.

Nodon rə sunq (mıflis-red.) bəbie, əncəx aǵılı nə ov bəbarde, nə otəş.

Voteyım əve ki, aǵılı hestebu, sənət omut, çun boçi, aǵıl besəriştə bənə olət nıbiə andomiye, ya bənə simaş nıbiə odəmiye.

Çok votəşone: "Zinəy çe ağılı ovəynəye."

Şəşminə fəsl Soyəti iyən çe ziney ziyod kardey həxədə

Çımı balə, bızın ki, sənətişon nıbiə odəmon bənə muğiloni doy bəbiən ki, puzəşon bəbie, soğnəşon ne. Nə bə ıstə xəy bədoen, nəən bə co kəson. Əsil-nəsəbinə odəmon sənətsəhib iyən hınəmand nıbonən, bə ıstə əsil-nəsəbiro məxloği dılədə çe ğırbo enibəqınien. Bevəc əve ki, nə nominə oroğ-toroği bibu, nəən hınə! Əncəx oroğ-toroği çanə nominən bibo, hərəkətkə ki, dastədə ıstəni qıləy sənəti, fərosəti, şan-şehrəti bibu. Çun boçi, ıstən ğəzənc kardə nom bəsə oroğ-toroği nomi əfzələ.

Votəşone: "Ləyoğət bə ağıl iyən bə ədəb-ərkoni bastə biə, bə oroğ-toroği nomi ne."

Yoliəti bə mərifəti iyən bə fərosəti, bə səriştə anqile.

Çe komonədəş, kon vırəjiş – de əy ni.

Tı bəpe de ıstə pıə-moə nomi nıqardiy heqo, çun boçi, əv səpenə reçe. Əsl şan-şehrət bəy bəvoten ki, əy de ıstə səriştə, de ıstə fərosəti bə dast biəy.

Jəqo bibo, bəti "Zeyd", "Cəfər", "mamu", "day" ne, "mıəllim", "alim", "fəqih" bəvoten.

Ehanə bə ıstə əsil-nəsəbi nomi peştur biə odəmi ıstən dastədə hiç çi omedənibu, əv hiç biria anqıtəsə xok enibəkarde. Əmmo həmonə odəmi ıstənən ğabədə çiy hestebu, ha, çəyku bərk dəçik, əy çı dasto vamedə.

Əyən bızın ki, sənəton dılədə ən çoki ğəşənq sıxan kardeye. Ofəyəvoni insonış çe həmə məxloğati ən şərəfinişi ofəyə ki, əvən bə 10 qılə (penci təni dılədə, penci çəy kənoədə) xısusiyətiro əmandə coninonku peədəye.

Dılənton biə xısusiyəton imonin: təfəkkur, hofizə, təxəyyul, təsəvvur iyən sıxan kardey.

Benton biə penc xısusiyət imonin: məsey, vindey, bu ziney, təm ziney iyən pexəviey.

Im xısusiyətonədə həyvnononku biəyon tikəy co curin. Əve inson həyvnononsə peədəye, bəvon hıkm kardeyiş bə dast vardə.

İsət ki imı zine, bəvədə ıstə zivoni bo çok sıxan kardey, bo çokə çiyon qəp jəy bəpe pemujınış. Sivoy çokə çiyon bəy hiç çi mədə votey. Çun boçi, bə zivoni çoknə vərdis bidoş, jəqoən sıxan bəvotey.

Əve, votəşone: "Odəm ki xoşəzivon bibo, ğəyyumış vey bəbie."

Kon sənəti səhib biedəş bibi, əncəx har sıxani çəy vırədə votey bızın. Səbin bəy ki, bə ıstə vırə eniqınıə sıxan çanə ğəşənqən bibo, bə nəzər çirkin çiyey bəzine.

Befoydə sıxanonku duəro bımand, səbin bəy ki, çəvonku toşə isə xəy vindəkəs hələ bıni.

Duə bu doə sıxanon, hıkmətə bu nıdoə sıxanon nıkardoş çoke.

Mıdrikə odəmon sıxanışon bə şərovi oxşəş kardə – həm məst bəkarde, həmən məstiatiku bəbakarde.

Tainki tını damə nıkardon, tam bişən.

Tıku nıparson, nə nəsihət bıda, nəən məsləhət, məxsusən bə odəmi ki, bini bə məsləhəti pemandedəni. Ə odəm ıstən xar bəbie.

Bə hiç kəsi cəmati dılədə nəsihət mədə. Çun boçi: "Cəmati dılədə kardə nəsihət bə mızəmmətiərbəy" (bərobərə).

Çe royku sof beşəkəson bə jiə-keşi vardey fik dəməşi, çun boçi, vey çətinə koye.

Şat bemə xıçəynə doy tain ki təmom enıpotoş, çəy bə dərhol vardey mımkun nıbiə koye.

Çoknə ki, bo sıxan votey kırıziətə kardədəniş, imkon biədə bo mol doeyən dastı bibu. Səbin bəy ki, mol bə odəmon dıl rə ro pəydo kardədə.

Nomış bə bevəci beşə vırəonku duəro bınəv.

Bədxohə dustonku, tını bə bevəcə ro okırınıə həmrəonku bə kəno bımand.

Bə jəqo vırəon bışı ki, lozim biədə tını əyo pəydo bıkon, xəcolət nıkəşiş.

İstə puli jıqo vırədə bınə ki, lozim biədə pəydo kardey bızınış.

Bə məxloği dardı-viyəvoni məsır ki, bə ıstı dardı-viyəvoni sırəkəs nıbu.

Ədolətin bibi ki, de tınən de ədoləti rəftor bıkən.

Xoş bıvot ki, xoş bıməsiş.

Bəlekotə vırədə (şoranlıq *turki-red.*) məhsul nibəbiə – bə nodoni çoki kardeyən bənə imiye.

İ dastı heqo bə çoki loyiğ bıə kəson səpe bıbu.

Həmən çoki kardey ro nişon bədə bəvon. Səbin bəy ki, peyğəmbəri (s.ə.a.s-C.Ə.) votəşe: “Çoki roy nişon ədə bə çoki kardə odəmiərbəy”.

Çoki bıkə, çoki kardey omut, səbin bəy ki, imon dıqlə əkizə boən.

Çoki kardeyku dast məkəş, çun boçi, çe çokiyən, bevəciyən mıkofoti heqo bı dınyoədə bəvindeş.

Odəm çoki vindeədə çanə rohət bidedəbu, tınən çoki kardeədə ənə rohət bidedəş.

Bə bevəci rast qınıəkəsi dıl çoknə dijedəbu, bevəci kardəkəsi dılən jəqo dijedə, bə təlatum dəşədə. Əvə bə hiç kəsi bevəci məkə.

Qədəy nıgıl bıfamoş, dəbərəseş ki, ıstən əzob nıkəşoş, bə hiç kəsi bevəci kardey nibəzineş, ıstən oja dıl nıboş, çokiyən nibəzineş kardey. Yəne çoki iyən bevəci əvəzi bı dınyoədə vindey sıxan həxe. Hiç kəs çımı ın votəyon bə həşə nibəzine jəy. Voteyım əvə ki, dastiku çanə omedə çoki bıkə – çəy bəhrə rujiy obaqarde.

Hikoyət

Məsəme ki, çe Mıtəvəkkili Fəth nomədə vey reçin, baxtəvər, basəvod, batərbiyə qıləy gılış hestebən. Mıtəvəkkili əviş bə zoəti peqətəybən, həmən ıstə doğma hırdənonsəş vey piyedəybən.

Ruji bə Fəthi sə dəşədə ki, sinov hardey omutı. Bəle, sinov əhəon omedən, bə Fəthi Dəclədə sinov hardey omutey bino kardedən. Fəth hələ vey hırdən bıeyro çok omuteyiş zınənibe sinov hardey. Əncəx bənə həmə əğılon ıstəni jıqo nişon doədəbe ki, qiya əyən sinov hardeyiş omutə.

Ruji çe rujon ıstə mıəllimiku ənəxəbədə ıstəniş şodoe bə ru. Ov de tovi şeyro çəy sə bə qij ome, bə ovi nızınəşe mıgəvimət nişon doey. Ovi əviş barde, cəmati çəşiku esındınışe. Mıddəti bəpeştə Dəclə kəno ovi bə əməl vardə çoləon paylo dəvardeədə, de zu dastış gənde ıstəniş band karde bə çəvon qıləyni, nışte çolə dılədə. Əyo nıştey-nıştey fame ki, hələ ki ıstənım çe ovi dasto peroxniə. Diyəkəmon çımı bəçəton bə çımı sə çiç omedə. Haft ruj mande əyo. Heqo iminə ruji bə Mıtəvəkkili xəbə rəse ki, Fəthi ıstəniş şodoe bə ru, tasə. Əv həmonə sahat çe taxto eşə, nışte jintono, vanq kardəşe sinov əhəon, votəşe bəvon ki, ki çe Fəthi ya mardə, yaən diri bıvardo, bəy həzo dinar bədoe. Əyoşən sıxan doə ki, çanə Fəthişon çoknə heste jəqo vardənibu, bə hardi dast əjən ni.

Sinov əhəon bə Dəclə ovi har vırəşon sə jəy. Nəhoyət, haftminə ruji çəvonədə qıləy çe Fəthi nışte çolədə əviş vinde. Ve şoy-voy kardışe, votışe tı ıyo bımand, bışum, kulos (qayıq *turki-red.*) bıvardım. Çəyo duz ome Mıtəvəkkili paylo, parse ki, ehanə Fəthi diri bıvardom, çanə bədoeş? Mıtəvəkkili vote: “Penc həzo dinar nağd bədoem”. Xonəxo vote ki, Fəthım pəydo kardə, diriye.

De kulosi omen, Fəthişon barde.

Mıtəvəkkili fərmoyiş doeşe ki, həmonə ə sinov əhə bə ro dənəyn. Peşo bə vəzirış vote ki, çımı xəzinədə diyəkən çanə pul heste, çəy nimə baxş bıkən bə məholi beçizon.

Çəyo dəsvədeşe, hard bıvardın, oxo hırdən haft ruje vəşyənə.

Fəthi votışe ki:

– Ya əmirəlmominin, çımı vəşim ni, az sim.

Mıtəvəkkil parse:

– De Dəclə ovi ıstə luzı si kardə?

Fəthi vote:

– Ne-ne, az ın haft ruji hiç vəşyən mandənım. Har ruj de ovi dılədəş vist qılə nun bıə tēst dəvardədəbe. Az hərəkət kardədəbim, çəvədə dı-se qılə har rujə təhəriy bə dast vardey zinedəbim. Har nuni səpe ın sıxan nıvıştə bidedəbe: “Məhəmməd ibn əl-Huseyn əl-Əskaf”.

Mitəvəkkili əmrış doe ki, səlo bijənın bə şəhər, ki ə haft ruji bə Dəclə teştı nuniş şodoəbu, nıtarı, beşu bə dim, bəy çoki bəkardem.

Rujiy bəpeştə i xonəxo ome bə Mitəvəkkili kuşk, votışe ki, az həmonə odənim.

Mitəkkili votışe:

– Sıbut bıka!

Xonəxo votışe:

– Sıbut əve ki, çımı patə har nuni səpe çımı nom nıvıştə bıə: “Məhəmməd ibn əl-Huseyn əl Əskaf”.

Mitəvəkkili vote:

– Roste. Isət bəmi bıvot, çand vaxte bə Dəclə nun şodoedəş? Məhəmməd ibn əl-Huseyn əl Əskafi vote:

– Sərost i sore.

Mitəvəkkil parse:

– Çıro ımı kardədəş?

Vote:

– Məsəmbe ki, votəşone “Çoki bıka, şodə bə ov, rujiy çəy xəy bəvindeş.” Çımı dastoən nun patey omedə, əve, har ruj şodoedəbim bə ru, ıştən bo ıştə fəmedəbim ki, binəmon orəxış çiç biedə.

Mitəvəkkili vote:

– ıştə məsəyi karde, çə əməli xəyən vinde.

Mitəvəkkili qəteşe Bağdadədə qıləy mılq iyən penc qılə diş baxşe bə xonəxo.

Merd ovaşte bəştə mılq, bıeərbob. Çəy vərəsonədə hələ tose isətən ənə Bağdadədə əji heste.

Əl-Qaim Bi-Əmrillahi devrədə Ofəyəvoni bəmi çəy kəy ziyarət kardeyış gısmət karde. Bəvədə ın əhvolotım Bağdadi sipirişon qəviku məse.

Haftminə fəsl

Natığəti məharəti ziyod kardey həxədə

Çımı balə, inson bəpe sıxan votey iyən sıxan dərəsey bızını, bədxohonku ıstə zıvoni oqətey bızını.

Tı rostəvoj bibi, bənə rostəvoji nom bekə. Səbin bəy ki, zəruri biədə du bivotoş, bıdə bənə rosti gəbul bıkən.

Əncəx bə du oxşəş doə rosti məvot.

Bə rosti oxşəş doə du, bə du oxşəş doə rostisə əfzələ. Səbin bəy ki, bə həmonə du bova bəkarden, bə həmonə rosti ne.

Şayət piyedənibu bə çımı sə de rəhmətinə əmir Bus-Suvar Fazi Şapur ibn-əl-Fəzli omə əhvolot bə ıstınən sə bo, gəbul nıbiə rostonku bə kəno bımand.

Hikoyət

Çımı balə, məlumı bıbu ki, əmir Bus-Suvari devrədə az çe Hoco oqardə sori bə Qəncə bə cihadi davey şəbim. Mı çe Hindıstoni cihadədə vey iştirak kardəmbə, ıstəvən votem çe Rumi cihadədə iştirak bıkəm.

Əmir Bus-Suvar gədrətinə şahbə. İstə votəy əkə, mıdrik, ləyoğətin, ədolətin, şıcoətin, fəsohətin, dini əpi, duəro əvind, yəne bə şahon xas bıə həmə mısbətə xısusiyəton bəyku cəm bıəbin. Vəən ciddiə odəmbə, de zərofəti arəş nıbə.

Bəmiş vey hurmət hestbə. De mı xəyli sehbətış karde. Azən bəy lozim bıə cəvobon doədəbim. Çımı cəvobon bə çəy xoş ome, bəmiş vey kəromət nışon doe, nıhaştəşe oqardım. Ənə litftkoətiş karde ki bəmi, oxoyədə az rozi biem, ıstə meylım dılısıxt dənə bəy, ənə Qəncədə çand sor mandim. Az heqo çəy təşkil kardə hardı-həşonədə, şərovə məclisonə iştirak kardedəbim. Əv mıku kali çiyon xəbə səydəbə, bə kanə şahon tarixi marağ nışon doədəbə, bə dınyo vəziyəti dair sualon doədəbə.

Rujiy çəmə vilayətiku sehbət eqınie. Çəmə vırə çoçinə adətonkuş xəbə səşe. Mı votime:

«Qurqoni nezi, bandə bınədə qıləy di heste, diy neziyən qıləy honi. Diy jenon çe honiku ov vardeyro qırd bıedən bə i vırə, şedən bə honi, ıstə sərincon de ovi pur kardedən, noedən ıstə səysə, oqardedən bə di.

Jenonku qıləy besərinc navədə şedə ki, bı vıronədə hakanə bə rast beşə havzə melı ro səpe bıvındı, əy peqəti şodə bə kəno. Səbin bəy ki, ov bardə jenon əy nıhastın. Şayət kon jeni po bınədə ə melı tələf bıbo, çəy səysə bıə sərinco ov əlhol buəvolə doədə. Ə jen bəpe sənibəton oqardı bə honi, sərinco pok bıkə, çəyo əy sənibəton purkə de ovi, ijən oqardı bə di.»

Çımı ın sıxanon məsəədə əmir Bus-Suvari ıstə diyənış qend karde, səş jıqo-jəqo doe, dı-se ruj de mı bənə navkonəni həni mehribon nıbie.

Rujiy Piruzan Deyləmi bəmi votışe ki, əmir tıku noroziye. Votışe ki, filonkəs bə ciddiə odəmi oxşəş doədə, əncəx zinedənim çe bənə sofə əğilon qəp jəydə, bənə mı qıləy odəmi bə dast dənəodə?

Mı həmonə sahat Qəncəku bə Qurqon qıləy aspom dəro karde ki, bışu çe melı əhvoloti rost bıey barədə çe diy gəzi, rəis, xətib, alimon iyən co etimadinə şəxsonku qıləy sorəxnomə (arayış *tırki* – red.) bıstəni bo.

Pəşo çe manqi mı həmonə sorəxnoməm bə dast varde, bardime noeme çe əmiri vədə. Handışe, zeveylə sırəyış karde, damə bie: «Az zinedəm ki, bənə tı odəmi qəvo du benibəşe, məxsusən çımı huzurədə. Əncəx jəqo rostən votey lozim ni ki, çəy təsdiğiro çe manq əzob-əziyət bıkəşiy, sorəxnomə bə dast bıvardiy.»

Əyən bızın ki, sıxan çe cürəye:

qıləyni nə bəzinen, nə bəvoten;

qıləyni həm bəzinen, həmən bəvoten;

qıləyni bəvoten, əncəx nibəzinen;

qıləyniyən bəzinen, əncəx nibəvoten.

Ənəzinə iyən ənəvotə sıxanon bə dini ziyan bıə qılənin.

Ə sıxanon ki, zıney lozim ni, əncəx votey bıədə, imonin: Xıdovandi-Aləmi Kitobədə, çe peyğəmbəri (s.ə.a.s.-C.Ə.) hədisonədə, elmə kitobonədə, çe alimon tədğığatonədə bıə sıxanon.

Çun boçi, jıqo sıxanon şər əncəx bə təqlidi bastə bıə. Çəvon arədə bıə ziddiyəton, ixtilafon, saxtəton okardey, əvoni bə miyon noey bənə vəyhiku xəbə vardey iyən bə ğısmədə bıə çıyon oxşəş bədoe.

Ə sıxanon ki, həm zıney bıədə, həmən votey, əvon həm bə dınyo, həmən bə dini aid bıə sıxanonin – har dı dınyoədə foydəş heste. Jıqo sıxanon həm bə qəpəjəni, həmən bə quşədə xəy bəvarde.

Bə ə sıxanon ki, zinedəş, əncəx votey nibəbie, tımsal ımi nişon doe bəbie ki, qıləy yolə odəmi, yaən ıstı qıləy dustı ayb bəti məlume. Ya ehtimal kardədəş, yaən de rımuzi zinedəş ki, ə ayb de şəriəti duz omedəni. Ehanə əy bə zıvon bıvardəş, ya bə həmonə yolə odəmi ğəzəb bomeş, bə həmonə dustı ziyon bəjəyş, ya bə cəmati tənə məruz bəmandəş. Yəne ım jəqo qıləy sıxane ki, bızınəşən, əy bə zıvon vardey xətoş heste.

Çımı votə ın çə curə sıxanədə ən çökion əvonin ki, əvoni həm zıney bəbie, həmən votey. Əncəx çı curə sıxanonən har qılə dı dimiş heste: qıləy reçin, qıləy çırkin.

Cəmati dılədə qəp jəyədə reçinə qılən oko bıdə – həm xoşışon bome, həmən ıstı ğabiliyəti dərəcə bəvinden.

Ağılməndə odəmon bə çəvon sıxanon qorə bəzinen, sıxanon bə odəmon qorə ne.

Har xonəxo ıstə sıxani jıədə niyon bıə.

Əli əmirəlmominini votəşe:

"Har kəs ıstə zıvoni jinton niyon bıə"

Sıxan heste əy curiy bıvotoş odəmi rufi obəlovnie, həmonə sıxani co curə bıvotoş odəmi dılı barışte.

Hikoyət

Votedən ki, i kərə Harun ər-Rəşid hanədə vindedə ki, dandononış həmə ru bıə. Çəy maştə han ovıjqınıəkəson doədə vanq kardey, parsedə ki, çı hani mənə çiçe?

Han əvıjqın votedə ki, Əmirəlmominini umr dıroz bıbu, ıstı həmə oroğ-toroğ ıstıəsə rə bəmarde, tı coyli bəmandəş.

Harun ər-Rəşid əmr doədə ki, bı han əvıjqını sa veyz jə bıbu. Bə səbəb ki, jıqo bədə xəbəş bə çımı dim vote. Həmə ğom-əğrobonım marde bəpeştə az bə ki lozimim?

Əmrış karde co qıləy han əvıjqınışon varde. Haruni həmonə hanış bəy qəp jəy. Əy votışe çe Əmirəlmominini vındə hani mənə əve ki, Əmirəlmominin ıstə həmə ğom-ğəbiləsə vey umr bəkarde. Harun ər-Rəşid vote: «Çe ağılı hıkm i curəye. Təbir həmonə təbire. Əncəx ibaronədə fərg heste.»

Əmrış karde bə merdi 100 dinar bıdən.

Voteyım əve ki, bəpe bə ıstə sıxani navi-dumo fik bıdəy, ıstə votəy ğəşənqə tərzədə bıvot ki, həm ıstı sıxani dərəsın, həmən ıstən sıxan dərəs bıbiy. Ehanə ıstən ıstə votə sıxani dərəsədənişbu, bəvədə ıstı de tuyəkijə (tutuquşu) fərg çiçebu?

Əvən sıxan kardə, əncəx ıstə votəy dərəsədəni.

Sıxani yol hisob bıkə.

Əv osmono emə.

Çəy ğədi bızın.

Vırəş oməbu, sıxani bıvot – oməqət, həyfe.

Əncəx bə vırə eniqiniə sıxani ıstə qəvo beməroxın, sıxani çe ğırbo eməğand, bə hıkməti zılm məkə.

Har çi votedəş, rosti bivot.

Bo beəsosə mıddəon sıbut kardey məşğul məbi.

İstə nızınə çiyon məvot, bə nızınə elmon sə məjən, çəyku ıstı nun əvo ni.

De ıstə nızınə çiyon bə mətləb rəsey nibəzineş.

Hikoyət

Votedən ki, qıləy jen Xırovi (Ənuşirəvan) devrədə Buzurcmehri (çəy vəzir bıə-C.Ə.) paylo omedə ki, qıləy sıxan xəbə bıqətı. Çe Buzurcmehri sə bəvədə ğal bıeyro bəy votedə: «Jenə, az ıstı in parsi cəvobi zinedənim».

Jen votedə: «Ehanə zinedənişbu, çıro çəmə hıkməndori nuni hardedəş?»

Buzurcmehr votedə:

«Hıkməndor bə çımı zınə çiyon xoto bəmi nun doedə, bə çımı nızınə çiyonro əv bəmi çiç doənine? Piyedə bışəmon çəy ıstəniku bıpars».

Əncəx koonədə ıstə həddi bızın, bə ifrat məşi. Cəhd bıkə, miyonə movqe bıqət. Çəmə şəriəti sohibi votəşe:

«Çe koon xəyməndi miyonədə bıə qıləye».

Bo sıxan votey, bo ko qətəy tadi məqət, dastpoçə məbi.

Bəmi qon liveyro tənə bıjənən əfzələ, nəinki bo cinqənətiro tərif bıkon.

Sırpuş bıbi. Sırrı bə kəsi votebu, əy həni sırr hisob məkə.

Çiç bivotoş, jəqo bivot ki, həmə kəs çəy rost bıey təsdiğ bıkə.

Sıxanə uston tonə ğırbinən bıboş, bo hiç çiy şohid mandey rozi məbi. Şayət mandənin bıboş, veyən confəşonəti məkə, de ıstə ray şohidəti məkə.

Har votə sıxani bıməs, əncəx bo əməl kardey tadi məqət.

Çok-çoki bıfam, peşo sıxani ıstə qəvo bekə, səbin bəy ki, pəşmon bəbieş. Navbənəv faməy zıney bo ıstə vərdis bıkə.

Bo tı bırvəioən, nırvəioən – toşə orəx bə sıxani quş bıdə, bıdə sıxanon kəybə bo tı heqo oj bıbu.

Sərin-sərinə hiç vaxt qəp məjən, çun boçi, dışməni bəvarde.

Alim bıboş, ıstəni nodon hisob bıkə, bıdə zınəyon kəybə bə ıstı dim oj bıbu.

Çanə ki, çe sıxani aybi, yəən çəy reçinəti dərəsəniş, sıxani məbir. Bəy nə tərifat bıdə, nəən bə çəy bevəci bivot.

Piyedəşe yol bıbu, piyedəşe ruk – de har kəsi de çəy zıvoni sıxan bıkə, quşədon ıstəku bezo məkə.

Əncəx bə ıstı votəyon sıbut-dəlil bıpiyoşone, bəpe curiy bıkəy ki, əvon rozi bımandın, çəvonku de səğ-səloməti ıstə conı peroxniş.

Ehanə tı sıxani lap ustoən bıboş, ıstəni buruz mədə, bıdə sehbəti vaxti ıstı piyodə bıey bə məydon benışu.

Veəzın iyən kaməvojə odəm bıbi, nəinki kaməzın əmmo veyəvoj.

Votəşone ki, tam jəy səlomətətiye, vey sıxan kardey ısa boy beağılətiye.

Çanədəən ağılmənd, momin, sofə odəm bıboş, şəvloyı taniku eniqını, çun boçi, bə ıstı ıstəni tərif kardey bovə əkə nibəbie. Bıdə xəlg tını tərif bıkə.

Veən zinedəşbu, cəhd bıkə ki, ıstə zınəyonədə foydəyn kome, əy bivotiş. Ki, bənə Zəncanijə ələvi bə ıstı səən ədovət nıvo.

Hikoyət

Votedən ki, Sohibi devrədə Zəncanədə qıləy piə merd hestbe. Im merd çe rəhmətmandə Şafei nəslükube ki, yolə nomışon hestbe. İştən mifti, vaiz, çe dini xadimən bıbo, çe ğazi mışovir ko kardədəbe. Çe Zəncani rəisi zoəən ələvibe, yəne çe Əli əmirəlmominini nəslükube. İştənən həm vaizbe, həmən çe ğazi tonə mışovir ko kardədəbe. İmon har dıynəən minbəriku i yəndı bevəci əvotın, bə yəndı ədres nımandə sıxanon əkəyn. Rujij çe rujonən ın ələvi votışe ki, həmonə piəmerd kofire. Xəbə ome rəse bə piəmerdi. Əvən minbərədə votışe ki, çe rəisi həmonə zoə həromzodəye.

Rəisi zoə ın xəbə məsəcəğın bərk əsəbin bie, ıstəku beşe, beşe şe bə Rey, bə Sohibi ğəbul.

Bə Sohibiş vote ki, şımə devrədə hiç caiz ni ki, bə səyd-peyğəmbəri avlodi həromzodə bivotın.

Çe piəmerdi hərəkət bə Sohibi çoçin çiye, ğasidiş vığande bə Zəncan ki, əy biyə bə çəy huzur.

De səydon, uləman ıstiraki məhkəmə soxtəşone.

Sohib əyo piəmerdiku parse:

– Bəmi diyəkə, Şıx, ıstən tı çe Şafei (Xıdo əy rəhmətkə) imomon odəmonədəş, alimiş, i lınqı ıyoye, i lınqı qurədəye. Bə ıstı kon vırə dəbame ki, bə peyğəmbəri avlodi həromzodə nom bınəy? Madam votə, ısa boy ıstə sıxanon sıbut bıkə. Sıbut nızınəş kardey, bəti çəmə şəriəti nəzərdə qətə jəqo qıləy yolə cəzo bədoem ki, bo əmandənion dərs bıbu, çı ğələtiku həni hiç kəs nıkə.

Piəmerdi votışe:

– Çımı sıbut heqo çe ələvi ıstəne. Çımı zınəyku əv hələlzodə iyən sof qıləy xonəxoye. Əncəx bə ıstə votə sıxanıro həromzodəye.

Sohib parse:

– Im votəyon çoknə sıbut bəkaş?

Piəmerdi votışe:

– Həmə Zəncan zinedə ki, çəy moə de çəy piə kəbin mı bırıəme. Əncəx əy minbərədə votəşe ki, az kofirim. Ehanə əy dılısıxt ımış votəbu, jəqodə kofiri bırıə kəbin hərom bıeyro, çəy ıstən sıxanon səkiştə ime ki, əv həromzodəye. Ne, şayət diliku votedənibu, bəvədə duəvoje, bəpe tənbeh kardə bıbu.

Peşo piəmerdi əlavəş karde:

– Har holədə ya duəvoje, yəən həromzodə. Oxo peyğəmbəri avlod duəvoj əbı ni. Voteyım əve ki, çı dıqlə sifətonku qıləy bəpe ğəbulkəy – bıpiyoən, nıpiyoən.

Həmonə cıvonı ranqış doe – ranqış se, nızinəşe çiç bivotı. Yəne ıstə votə sıxanon cəzoş kəşe.

Çımı balə sıxan əkə bıbi, əmmo hiccət əkə məbi.

Hiccət kardey bənə divonəti qıləy çiye.

De har ki ki, həmsehbət bidedəş, fik bədə bin əv ıstı sıxanon mıştəriye, ya ne.

Ehanə ruəninə mıştəri pəydokəş, çəy yəxəku dast məkəş, ıstə sıxanon bəy bə çokə ğıymət bəhəvat.

Ne, şayət mıştəri nibu, ıstə sıxani dəqışkə, çəy məsey piyə mətləbonku qəp bıjən ki, vəomoyədə bədə ıstı mıştəri bıbu.

Cəhd bıkə ki, de odəmi odəm bıbi, de insoni inson. Çun boçi, odəm coye, inson co.

Çe ğəfləti hano beşəkəson de məxloği bənə çımı votəy rəftor kardəninin.

Çanə zinedəş, sıxan bivot – sıxan bıməs. Çun boçi, bo sıxan kardey zineyro, bəpe sıftə sıxan bıməsiy.

Timsal: Ehanə qıləy əğlı çəy moəku esındınon, zindonədə oqəton, çəy şıti, hardi, ovi vaxtədə bıdon, əy zindonədə yol bıkon, əncəx hiç kəs de əy i kəliməən sıxan nıkardo, əv çe hiç odəmi sədo nıməso – sıxan nibəzine kardey, yəne çəy qəv sıxan nibəqəte. Əncəx həmonə əğlı ijən oqordınəş bə cəmiyəti dılə, mıyyəən vaxti bə çəton ijən zıvon okardey bəzine.

Co qıləy sıbut: Məqər fikı doəni ki, korə odəmon həmənin ləlin?

Çımı balə, az molyətinə iyən nadirə sıxanonku yodədəm mandə qılön ın kitobədə nıvıştedəm ki, ın sıxanon çe əcəmi şahon şah Nuşirəvan Adil podşo zıvono beşə. Tı əvoni bəpe omutiy iyən bə əvon əməl bıkəy. Çün boçi, əmə çe şahon nəslədəmon.

Mı handəme ki, xəlifə Məmun (Xıdo əy rəhmətkə) bo Ənuşirəvani məğami ziyarət kardey şəbe. Çəy dəxmədə vındəşe ki, Ənuşirəvani astonən pıxən peqardən bə zəmin. Çəy taxti səpe, məğbəre divoədə pəhləvi zıvonədə de gızılı i-dı satıl nıvıştəy hestbe. Məmunı pəhləvi zıvoni zınə tərcuməəkəoniş doe vakarde. Əvon həmonə satılön bə ərəbişon peqordinie. Ərəbi tərcumə ısatən əcəmədə məşhure.

Əyo nıvıştə bıbe: «Çanə ki az səğbim, bə Xıdo bandon həməy koməqım ərəsiy, jəqo odəm nəbiy ki, bə çımı kəybə bo, çəyo təyliə dast oqardı. Çe əcəli vədə ociz mandeədə, ın nəsihətinə sıxanonım bə ıštə məğbəre divom doe nıvışte bə səbəb ki, odəmon zəhmət bıkəşon, bə çımı gəbi ziyarət bon, bıdə çıyo təyliə dast onıqardın, ıyoən çımı mərhəmətiku bəhrəmand bıbun.»

Həmonə nəsihətə sıxanon ımonin.

Həştminə fəsl

Adilə Nuşirəvani nəsihəton bə yod dəğandey həxədə

Sıftə votəşe:

"Çanə ki şəv-ruj yəndi əvəz kardədə, bə ıstə udimiyən (tale) çoçinə qardışon təəccub məkə."

İjən votəşe:

"İnsonon çiro bə ıstə pəşmon biə koon i kərəən pəşmon bibun?"

Çəyo votəşe:

"De podşo oşino əbi çiro ıstə kədə rohət hitedə?"

Çəyo votəşe:

"Umri bənə ıstə piyəy nijiye odəm çiro ıstəni diri hisob kardədə?"

Çəyo votəşe:

"Şəxsiy ki, bo tı "filonkəsi ıstı bevəciş vote" – xəbə bıvardo, ə folinkəsi rə bıbaxş, nəinki ın xəbə əvardi."

Çəyo votəşe:

"Befoydə bə sıxonon quş doə odəmi sə həttə səbəşəloməti ğəbul kardə odəmi səysə vey bədiye."

Çəyo votəşe:

"Bə ziyon dəşə odəmonsə əy vey ziyonəkəş hisob bıkə ki, bini de ıstə çəşi ıstə ziyoni vindedə."

Çəyo votəşe:

"Ə ğuli ki həvatedən, sedən – ozodətiş veye, nəinki ıstə ləvə ğul biə odəmi."

Çəyo votəşe:

"Ə şəxsi ki, elmış bıbo, ağılış nıbo – elm bə çəy sə bəlo bəvarde."

Çəyo votəşe:

"Şəxsiy ki, jimoni ıstəniku dərs sey zinedəni, co mıəllim bəpe bəy dərs nıdə, çun boçi, zəhmətiş hədəp bəşe."

Çəyo votəşe:

"Har çiy nodoniku hifz kardey hostone, nəinki nodoni ıstəni çe nodonətiku."

Çəyo votəşe:

"Bıpiyo xəlğ tını tərif bıkə, tınən xəlği tərifkə."

Çəyo votəşe:

"Bıpiyo ıstı bo xəlği sərf kardə zəhmət hədəp nışu, xəlği bo tı sərf kardə zəhməti bə linq-ləğə məjən."

"Bıpiyo dustonı kam nıbu, bılxoqət (kinli) məbi."

Çəyo votəşe:

"Ve pərişon bie piyedənibu, pəxıl məbi."

Çəyo votəşe:

"Bıpiyo, tını rəncidə nıkən, bə ıstə rəvo nızınə çiyon bə co kəsiyən rəvo məzın."

Çəyo votəşe:

"Bıpiyo asudə umr bıkəy, bə hadison uyğun hərəkət bıkə."

Çəyo votəşe:

"Nıpiyo bəti divonə bıvotın, bə pəydo nıbiə çiyon sorəx eməqın."

Çəyo votəşe:

"De həyo-abru jiyey bıpiyo, xəlği beabru məkə."

Çəyo votəşe:

"Bıpiyo ki, tını bə dast dənığandın, nimə ko bənə təmomə ko bə ğələm mədə."

Çəyo votəşe:

"Bıpiyo ıstı sırri səpe onıbu, xəlği sırri oşko məkə."

Çəyo votəşe:
"Bıpiyo ıstı peştəno bo tı rıxand nıkən, de ıstə koəkon mıloyim rəftor bıkə."
Çəyo votəşe:
"Bıpiyo ki, pəşmon nıbuş, bə ıstə nəfsi tabe məbi."
Çəyo votəşe:
"Zırək bie piyedəbu, co kəson ovəynədə bə ıstə diyə bıkə."
Çəyo votəşe:
"Bıpiyo ki, əmonədə bıjiy, bə xəlği bevəci məkə."
Çəyo votəşe:
"Piyedəbu ıstı gədi bızının, co kəson gədi bızın."
Çəyo votəşe:
"Bıpiyo ki, bə ıstı votəy diyə bıkən, ıstən bə ıstə votəyon əməl bıkə."
Çəyo votəşe:
"Bıpiyo ki xəlğ tını ağılmənd hisob bıkə, bə axməxə odəmi sır mədə."
Çəyo votəşe:
"Bıpiyo ki, bə xəlği çəş çok bıçıy, nun-nemek ədə bıbi."
Çəyo votəşe:
"Oxo, çıro ə odəmi dışmen hisob nıkəy ki, bini xəlği rəncidə karde iqidəti hisob kardədə?!"
Çəyo votəşe:
"Çıro ə odəmi dust hisob bıkəy ki, bini de ıstı dışmeni dustəti kardədə."
Çəyo votəşe:
"De befərəsatə odəmi dustəti məkə, çun boçi, əv nə bo dışmenəti bə vəc bome, nəən bo dustəti."
Çəyo votəşe:
"İştəni alim hisob kardə nodoniku duəro bınəv."
Çəyo votəşe:
"Ədolətin bıbi ki, koyı bə ədolətə məhkəmə enıqını."
Çəyo votəşe:
"Həx çanə telən bıbo, bəy toşə oxoy quş bıda."
Çəyo votəşe:
"Bıpiyo dışmen ıstı sırri nızını, əy bo dusti oməkə."
Çəyo votəşe:
"Uci-uci əkə iyən bə xəlği yolə ziyan əjən məbi."
Çəyo votəşe:
"Çə odəmi ki ləyoğətış ni, əy diri hisob məkə."
Çəyo votəşe:
"Çəşdəğıl nıboş, besərvətənərbobış."
Çəyo votəşe:
"Hədərə məhır ki, hədərən nıhəvatiy."
Çəyo votəşe:
"Bə tay-tuşon mıhtoc biencə, bımardoş çoke."
Çəyo votəşe:
"Xəbisə odəmi nuni hardencə, bənə vəşi bımardoş çoke."
Çəyo votəşe:
"İstə har faməy bə beetıboə odəmon məvot, əncəx etıboynə odəmonkuən nion məkə."
Çəyo votəşe:
"Bə ıstəsə bəyjiə odəmi mıhtoc mandey yolə mısibətə. Exrocə odəmi komək piyencə, ruədə bıtəsoş çoke."
Çəyo votəşe:

"Bo in dınyo kulişiyə təvazə xəbis bo ə dınyo kulişiyə təkəbburinə abidisə çoke."

Çəyo votəşe:

"Ən nodonə odəm əve ki, jinə mərtəbəku bə penə mərtəbə rost bıbu, əncəx əyən ji hisob bıkə."

Çəyo votəşe:

"Həni çəysəən bədtərə rısvəti nibəzine bıey ki, xonəxo ıstə nızınə çiy rost bıey iddo bıkə, peşo çəy du bə miyon bo."

Çəyo votəşe:

"Nağdi bə nısyə dəqış əkəsəən vey bə dast dəğandə bıə odəm nibəbie."

Çəyo votəşe:

"Ən exrocə odəm əve ki, qıləy xonəxo bəy əjoş eqını, çəy bo dast qətey imkonış bıbu, əncəx imtino bıkə."

Çəyo votəşe:

"Bıpiyo ki, ıstı nom adilə odəmon restədə beşu, bəti tabe əbıə odəmon çok oqət."

Çəyo votəşe:

"Bıpiyo ki, ıstı nom nəcibə odəmon restədə beşu, ıstə tamə oqət, əy bə nez məhaşt."

Çəyo votəşe:

"Bıpiyo cəmat ıstı bevəci nıvotı, əvoni tərif bıkə."

Çəyo votəşe:

"Bıpiyo dilonədə ıstə vırə bıkəy, xəlği tonə ğırbı bıbu, bə xəlği tərəf bıbi."

Çəyo votəşe:

"Bıpiyo məxloğ tını bənə ğırbinə iyən bənə nıfuzinə odəmi bızını, bo ıstə məsləhət nızınə çiy bo hiç kəsi məsləhət məzın."

Çəyo votəşe:

"Bıpiyo bə ıstı dılı jıqo yarə nıqını ki, bini de hiç məlhəmi mıolicə kardey bıədəni, de nodoni bə hıçət dəməşi."

Çəyo votəşe:

"Bıpiyo ən çokə odəm bıbuş, xəlğiku hiç çiy bə kam məkə."

Oxoyədə votəşe:

"Bıpiyo zıvonı dıroz bıbu, dasti kırt bıkə."

Çe Adilə Nuşirəvani nəsihəton imonin.

Çımı balə, bə in sıxanon xor diyə məkə. Çun boçi, çımonku həm hıkməti bu omedə, həm hıkmdorəti, səbin bəy ki, imon həm çe hakimon sıxanonin, həməən çe alimon.

Çanə ki, cıvonış, omut. Piəmerdətiədə bımonı quş doey nibəpeye. Çun boçi, piə merdon jəqo çiyon bəzinen ki, cıvonon əvoni nibəzinen.

Nəvminə fəsl

Çe piəti iyən cıvonəti ğaydon həxədə

Çımı balə, cıvonən bıboş, piəmerdə ağılı bibu. Votedənim ki, cıvonəti məkə, ıstəni bə dast sey zınə cıvononədə bibi. Veyən mardə quşə bın məbi. Filosof Ərəstuni votəşe: "Cıvonəti çe cıvonəti qıləy sorte.

De ağılı hərəkət bıkə. Çun boçi, zağarətiku, çiskətiku bəlo omedəni. Əncəx axmaxə koonku bəlo bome. Çanə firsəte çəkə cıvonəti bıkə, səbin bəy ki, ə koon həni piətiədə kardey nibəzineş."

Çoknə ki, qıləy piəmerdi votəşe:

"Cıvonətiədə de ğəm-ğussə fəmedəbim ki, piətiədə kinon minışon nibəpeye. Həni zinedənibim ki, hiç mı ıstənən əvonım nibəpeye."

Beyt

Xıdolima, cıvon bim az i zəmin

Bə şəv, bə ruş fikri-xıvət kardədbim —

Pi bim muni nibəpiyen reşinon.

İsət pi bəm, hiç koy bə vec vardedənim.

Çanə cıvonən bıboş, izzətin bibi, hiç vaxt Xıdo çe yod beməkə. Mardeyku arxayin məbi, çun boçi, mardey bə piəti, bə cıvonəti diyə kardədbim.

Bızın ki, oməbuş bə dınyo, kəynə ısa şəniniş.

Pamuye bıbəy marde de dini,

Əzrayil nəqını hiç bə cıvoni

Hikoyət

Qıləy şəhrədə qıləy derzi hestbe. Çəy dukun şəhəri dərvozə paylobe. Bə ğəbıston şə ro çı dukuni vəyku dəvardədbə. Hamonə derzi divoku qıləy hımbəş bə mex pevoniəbe. Dərvozəku kəynə cənozo beəşiy, əy adətış kardəbe qıləy sığ şodə bə hımbə. Manq təmom bıədə hımbə təy kardədbə, sığon aşmardədbə, məlum bıədəbe ki, bə manqi şəhərədə çand kəs bə rəhmət şə.

Ruji çe rujon derziyən eqınıədə mardədbə.

Çe derzi mardeyku ənəxəbə bıə qıləy mıştəri omedə bə dukun, vındədbə ki, kəybə bastə bıə.

Hamsiyəku derzi xəbə sedə.

Hamsı votedə: «Eqınıe bə hımbə».

* * *

Çımı balə, de ıstə cıvonəti fors məkə. İtaət kardədbuş, ya kardədənıbuş – Yolə Ofəyəvoni hiç vaxt çe yodo beməkə. Çəyku bıpi ki, ıstı qınoon bıbaxşı. Bıtarı ki, qınobəqıy hıncıftı bəşəş, derzi ğəzinə ebəqınıeş bə hımbə.

Heqo de cıvonon əşt-nışt məkə, hakanə pionən bə yod bıyə. Çəvonədəən bo ıstə dust bıqət. Çun boçi, kəynə ki, bə ıstə cıvonəti səbin curi xətoon bıkoş, ə pion tını çəyku obəkırnien.

Çe pion zınəy cıvonon əzın nin.

Harçand bə pion peharış kardey çe cıvonon adəte, əncəx tı çəvonku məbi. Çoknə ki, pion cıvon bıeyışon piyedə, cıvononən, beşubhə, bə piəti rəse orzuədən. Əncəx ıyo qıləy ko heste ki, pion ıstə vaxtədə cıvonətişon dəvonıə, əncəx cıvonon pi bıeyən bəzinen, nıbıeyən. Əve, pion bə dast dəməğand, bəvon ğır b bınə, noloyığə sıxan məkə bəvon, çun boçi, cəvobışon vey qon bəbie.

Hikoyət

Məsəme ki, 100 sinnədə qıləy piə merd hestebən. Ğəddiş dıvəlu bıə, de dastələvo zu de təhəriy bə ro şedəybən. Qıləy cıvonə zoə de məğsədi ki, bəy peharış bıkə, çəy dastələvo nışon doədə, votedə:

– Şıx hey, ın ti-kəmonı bə çand səy, mınən piyedəme çəvo qıləy bıstənım?

Şıx cəvob doədə:

– Şayət umrı bırəso, hovsələ bıkardeş – əy bəti həvoy bəbaxşen.

Çanə həyomand, fərosətinən bıboş, de kamsərə pion həmroəti məkə.

De ağılmandə, ıstə vırə əzınə cıvonon əşt-nışt kardey de kamsərə piə merdon həmroəti kardeysə əfzələ.

çanə cıvonış – cıvonəti bıkə, pi buş – piəti.

Mınən bı barədə dı beytım bə ğələm ıstənə:

Votıme kəy bə vıkə, dəvard bə otəğ,

Boy,az həni ıstunim,tınən çemu bəğ.

Vote, bışi bə ıstə səy bınə xıynə,

Ha pi bedəş- pi bıbi, nıkən botı ləğ.

Bə cıvonon piəti dəməni, bə pionən cıvonəti kardey.

Piətiədə cıvonəti kardə, bə eşğ dəşə pi dəboxtə vaxti bə ğələbə şeypuri əjəni oxşəş bədoe.

Çe ımı barədə az "Zehdiyotədəm" votə:

Pipışkədə bə eşğ eqnə, cıvonəti kardəkəs,

Mədinədə peş dəboxte şoyə mahne handəkəs.

Pi bieş, veyən nozəkə bışi məbi, şətələti məkə. Şətələ pion yavə biedən. İştəni şətələ mırdolə pionku çəşkə.

De piəmerdəti ədolətin rəftor bıkə, nəinki de cıvonəti. Çun boçi, çe cıvonon bo piə bıey umışon heste, əmmo pion sıvoy marde co çiy bə çəş nin.

Qandımə huşə ki zard bie, əy bəpe bıdeviy, nıbo – əv ıstən bəçipie, rubəbie bə zəmin. Yəən ki, rəsə mivəən nıçinoş, rubəbie bə doy bın.

Mı çimi barədə votəme:

Zulum doy,cafo doy sute çemu con,

Qirəm taxti lınqə-poçon bınoş jiço ovşumışə,

Süleymani keşvərədə bıniştəş ruşnə bəxtisə,

Umr sə be-əcal oməy,ıstə şələ qırdə bıkə,

Çoko çı doy rəsə mivon emdən bə bum ıstənbəsə.

Əli Əmirəlmominini votəşe:

Umri livə zard be eməy,bə dim beşe çəy noğsonon,

Əcal oməy,jimon sə bie,ruf tərq bəka ın insonon.

İmiyə bızın ki, tını heqo bo jıqo mandey nibəhaştən. Vaxti ki eqıneş, ıstı vindey, məsey, sıxan kardey, bu zıney, təmas kardey hisson kəybə bəştı dim dəbastə bıe, tı ıstən ıstə jimoniku qıləy lı nibəzineş səy, həmə bə ıstə nezion qıləy qonə şələ bəbieş. Jıqo umr dəvonencə, mardey əfzələ.

Əncəx pi ki bıeş, həni ıstə cıvonəti hoqqəbozətion bınə bə bın, səbin bəy ki, ıstı oxo nez biencə, cıvonəniku duəro bıedəş.

İnsonon umr bənə həşiye – cıvonon qılə şərgədəy, pion qılə qərbədə. Ə həşi ki qərbədəy, hisobkə ki, əv həni eşə.

Mı çe imi barədə votəme:

*Ociz mandə pipışkəti vədə dınyo,
Şesti rəsəş- və'də nez bıə, bəpe bımyo.
Çəştə nomoj dəvarde, çe əsri vaxte,
Xiftə nomoj- umri oxoy, marde vaxte.*

Məhz bı səbəb pi bə cıvonəti eşğ bəpe dənışu.

Həmişə bə pion mərhəmət nışon bıdə. Səbin bəy ki, piəti jıqo qıləy noxəşiye ki, bə noxəşon qınıeyro hiç kəs omedəni. Jıqo qıləy darde ki, sıvoy marde çorəş ni.

Bə səbəbən pi nımardo, ıstə conı roxnıey nibəzine.

Har nəxoşıədə xəş bıey umi heste, sıvoy piəti.

Çe pi xəş bıey umi rujbəruj kam bəbie.

Qıləy kitobədə handəme:

“Odəmi tosə 34 sinni həm gədd-ğamət, həmə bə dasti zuş şey-şey vey bıey bəzine. 34-ku tosə 40-i çoko heste, heqo jəqoən bəmande – nə ziyod bəbie, nə bə kam (Həşiyən nımrujə bəpeştə bə gırubi səmt de tovi eşdəni). 40-ku tosə 50 sorbəsor ıstəku zəifəti hiss bəkardə, 50-ku tosə 60-i manqəbəmanq, 60-ku tosə 70 haftəbəhaftə, 70-ku tosə 80 rujbəruj. Şayət 80-ku bəpe yaş biko, bəvədə sahatbəsaht əzob-əziyətiş ziyod bəbie.”

Çoknə ki, çe sırdı (şındı-red.) pillə çile, oxonnə pilləku sape həni peşey bıedəni, məcburiş ki, bəji etatiy – çe umri pillonən çəy tımsalədən.

Har sahat çe odəmi əzob-əziyətiş ziyod bıedəbu, əv çoknə şoy-voy bəzine kardey?

Çımı balə, məvuji çe piətikum bəti vey şikat karde. Çiç bıkəm oxo?! İnson ki pi bıe, qırəy vey bəkardə, təəccub məkə. Piəti dısmene. Dısmeniku şikat bəkardən.

Mı votəme:

*Piku bəşikətim, mənvışt bə qıno,
Əv çemi dısmene, çemi çı qıno?*

Çımı balə, çımı ən nezə dust tınış. Dısmeniku bə dusti şikat bəkardən.

De Xıdo rizo, tınən ın şikəti bə ıstə nəvə-nəticən bəkardəş.

Çe imi barədə az votəme:

*Pi bim, eməm bə ki bıkəm şikat az,
Cıvonon çı dardiku nişone xəbə.
Dardi dəmon tınış bomı, sıvoy əy
Niye bızın, əcəl omə, umr səbə.*

Əve, pion çiç kəşey, sıvoy pion hiç kəs dəərəs ni.

Hikoyət

Çımı piə dəftəri qıləy yolış hestbe (çe administrasiyə rəhbər-red.). Nomış Komilbe. Sinnışən həştosə bəpe əbiy. Piyedəşbe asp bıstəni. Mehtəri qıləy aspış varde, gəşənqə ranqış hestbe, kok, dast-lınqonış sərost. Komili bəqəmiş karde, gıyməti rozi bien, peşo əv bə ça aspi qəvədə biə dandonon erəxe, ıstə fikriku qarde. Vote ki, ın asp piye.

Qıləy cıvonə zoə həmonə aspış hirie.

Az parsem Komiliku ki, əy çıro ə aspış nıstəne?

Komili vote:

– Ə cıvonə zoə çe piətikuş xəbə ni. Çe aspi zahir bəy xoş oməbu, ımı bəyro dəvardey bəbie. Əncəx oxo çımı çe piəti əzob-əziyətikum xəbə heste. Ehanə az piə asp bıstənom, bomı ayb bəbie.

* * *

Çımı balə, cəhd bıke ki, piətiədə səyohət məkə, i vırədə biji. Çun boçi, bə səfər beşey bo pion çokə ko ni. Məxsusən, bo beçizə pion. Səbin bəy ki, həm piəti dısmene, həməni beçizəti. De dıqlə dısmeni bə səfər beşey bə ağılmandə odəmi daməni. Əmmo şayət beçorə bımandəş, bə səfər beşəş, Xıdo ıstı ko sərost bıko ın səfərədə, har çi səğ-səlomət orəxo, ım həlbəttə, kədə nışteysə çoke. Əncəx jıqo holədə, məvot ki, az hıkmən bəştə vətən bəpe oqardım. Konco botıro çok dəvardədə – əvrən ıstı vətəne. Əvən duze ki, votedən: "Vətən dıminə moəy".

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.